వసుబాలుడు

వసుబాలరెడ్డి పరువ్రుకిల కమ్మవారి బిడ్డడు. గజపతుల రాజ్యమైన కొండపల్లి మండలం గుడివాడసీమలో "కురుమద్దాలి" అను పల్లెటూరునుంచి శ్రీ రాయరాయ నరసింహదేవరయ్యవార్లంగారు చక్రవర్తయి కొలువుచేయుగా శివబాలరెడ్డి తన రెండెడ్లబండిపై గూడుకట్టుకొని కతిపయ ప్రయాణాలు చేస్తూ విజయనగరం ప్రవేశించాడు. అప్పట్నుంచి కత్తి నడుముకు కట్టి, డాలు బుజాన వేసుకొని రాయలదండులో కాల్బలంలో జేరాడు. దళవాయి అవడం, చమూపతి అవడం, చివరకు శ్రీమూరురాయరగండ, శ్రీకృష్ణదేవరాయలయవార్లంగారి సేనాధిపతుల్లో ముఖ్యుడవడం శివబాలరెడ్డి అదృష్టమో! పతివ్రతాశిరోమణి అయిన ఆతని భార్య అదృష్టమో!

విజయనగరంలో జన్మించాడు మన వసుబాలుడు. కాని పుట్టినప్పట్నుంచి వసుబాలుడు కవిత్వం ప్రారంభించాడు. "అమ్మ" "అక్క" అనే మాటలు రాకముందే "తమియై యెవ్వాలు మకశకలను తయుపై" అని పద్యాలు ఎవరికి అర్థం కాకుండా గళగ్రాహంగా చదివేయుటం ప్రారంభించాడు. శివబాలు డతన్ని చూచి ఒక్క నిట్టూర్పు వదిలేస్తూండేవాడు. పెద్దనామాత్యుల శిష్యుడయ్యాడు. కవి స్వరూపం దాల్చాడు వసుబాలరెడ్డి! తండ్రిగారిమోస్తరుగా కత్తికటారులు తిప్పడంలో చాకచక్యం ఎక్కడా కనబడలేదు అతనిదగ్గర.

శివబాలరెడ్డి తీరని విచారానికి ఎప్పుడూ ఉపశమన వాక్యాలుచెప్పేది వృద్ధులైన తమ్మన్న నాయకుడు. సేనానా

యకులలో చాలా పేరుపొందాడు. ఆయనతో తన విచార మంతా వెళ్ళబోసుకున్నాడు శివబాలరెడ్డి నాయకుడు.

తమ్మన్న:—అబ్బాయికి యుద్ధంఅంటే ఏమీ ఇష్టం లేదా?

శివ:—సుతరామూ! ఈ రహస్యం తమరితో తప్ప ఎవరి తోనూ చెప్పలేదు. మావాడు—నాకు చెప్పడం సిగ్గుగా ఉంది—మావాడు పిరికివాడుకూడానండి!

తమ్మన్న:—ఆ! మరి మీరు! ఎలా తెలిసింది మీకు? మీ ఉద్దేశం ఏమిటి?

శివ:—(ఒక్క దీర్ఘనిశ్వాసం విడుస్తూ) చిన్నతనా న్నుండీ నేను చూస్తూనే ఉన్నానండి. చప్పుడుఅవుతే ఉలిక్కి పడి కెవ్వుని కేకవేస్తాడు! పిల్లినిచూస్తే భయపడేవాడు చిన్న తనంలో. చీకట్లో ఒక్కడూ ఉండలేకపోయేవాడు. ఒక్కడు పడుకోలేకపోయేవాడు—

తమ్మన్న:—అదేమిటండీ అంతమాత్రంవల్ల—

శివ:—కత్తిపట్టలేడు. గుఱ్ఱంస్వారి చేస్తూఉంటే కొత్త పెళ్ళికూతురునడకలా ఉంటుంది. రక్తం కళ్ళజూస్తే మూర్ఛ పోతాడు. నా కుటుంబంలో ఇంత దురదృష్టం ఇదివరకెప్పుడూ లేదండి! మా అత్తవారివైపునా ఈ పిరికితనం లేదండి. ఎక్క డనుంచి దాపురించిందో ఈ దురదృష్టపు పిరికిదేవత.

తమ్మన్న:—కవిత్వం సగం పిరికిమందు పోస్తుంది. మీవాడు మంచి కవిగా?

శివ:—కవిత్వంవల్ల ఈ పిరికితనం రాదనుకుంటాను. తిక్కన్నమహాకవి, మహామంత్రి, మహాదండనాయకుడు. పెద్ద

నామాత్యులు చిన్నప్పట్నుంచీ మా వాణ్ణి బుజ్జగిస్తూ చేర తీశాడు. ఇంతప్పట్నుంచీ కవిత్వం, గంటం, పత్రం. రాత్రిళ్ళు నిద్రపోడు. ఆ పిచ్చివస్తే ఊరూరూ నిరాగాలుతీస్తూ రాస్తూనే ఉంటాడు.

తమ్మన్న:—దీనికి ఉపాయం నేనుఆలోచించి తమకు మనవిచేస్తా.

శివ:—ఈ రహస్యము అతిగోప్యముగాఉంచి నా కుటుం బమునకు తాము ఉపకారంచేస్తే మిమ్మెప్పుడూ తలపోస్తూనే ఉంటాము.

తమ్మన్న:—నేనేమి చేసేది, కొన్నాళ్లు పోయిన వెనుక చెప్తానులెండి.

పెద్దనామాత్యుని భవనముననే సదా వసుబాలుడు మకాం. ఇంటికికూడా రావటం మాని వేశాడు. ఆంధ్రభాషలో "విద్యాధర్మ చరిత్ర" అను నరవాహనదత్త విజయమును అసా ధారణకవిత్వంధారాళంగా ప్రవహిస్తూఉన్న గ్రంథం రచించడమే కాక, కర్ణాటకభాషలో పదునెనిమిదేండ్ల బాలుడయిన వసుబాలుడు ఒక వ్యాకరణము రామచరిత్ర అను కృతిని రచియించి రాయలకు అంకితంచేశాడు. సంస్కృతంలో నిధే అన్నారు వసుబాలుణ్ని. కావ్య వ్యాకరణ మీమాంసాది శాస్త్రాలన్నీ భాష్యాలతో పెద్దనామాత్యులు తన ప్రియ శిష్యుడికి నూరిపోశాడని విజయనగర పండితబృందం అనుకుంటే ...బాలరెడ్డి సేనానాయకులు విని, తన భార్యతో అబ్బాయి కత్తి ఎలా ఉంటుందో తలచుకొని మూర్ఛబొయ్యే రోజులు వచ్చాయి' అని అన్నాడు.

వసుబాలుడికి పారశీకం అరబ్బీ మహారాష్ట్ర భాషలు నేర్చుకుందామనితోచింది అదే వెర్రిపట్టింది. తండ్రిని, గురువుని వేపుకుతింటే సరేఅని ఒప్పుకున్నారు బీజపురం వెళ్ళడం మహోత్తమం అన్నారు. నవాబుగారికి స్నేహితుడుగా వెళ్ళడం మరీ ఉత్తమంగా! తండ్రిగారిదగ్గరనుంచి కొండపల్లి మండలాధిపతికి ఉత్తరం తీసుకొని వెళ్ళాడు. వారి సభలో నాలుగురోజులు గౌరవాలు పొందాడు: పండితులతో వాదించాడు: 'సింహం పిల్లరా, సింహంఅయితే ఎల్లా ఉంటుందో' అని ఆస్థానకవులు డిల్లపోయేటట్లుగా ప్రతాపం చూపించాడు. శ్రీమహారాజు మెచ్చుకొని, అతని ఉద్దేశంగ్రహించి బీజపురం నవాబ్ బహదూరు వారికి స్నేహపు ముద్రిక ప్రసాదించగా, ఆతడది తీసికొని వెళ్ళాడు. ఒక ఏడాది నిరాటంకంగా బీజపురం నవాబు మన్ననకు పాత్రుడవుతూ, పండితులచే గౌరవం పొందుతూ, రాజబంధువుల స్నేహం సంపాదించుకుంటూ, ఆ భాషలు మూడున్నూ నేర్చుకున్నాడు. పండితుణ్ణి అయ్యానని తల ఊపుకున్నాడు కూడాను.

2

రాజవంశీకుడు మహమ్మదు ఇబిన్ బ్రిహానల్లా ఉస్మాన్ అమీర్ జంగ్ నిజాముల్ ముల్కు అనేబాలుడూ, వసుబాలుడూ ఒకరోజున హుక్కా పీలుస్తూ కూర్చున్నారు ఆ మహమ్మదీయ బాలకుని యింట్లో.

అమీర్ జంగ్:—భాయ్, నీకు చదువుపూర్తిఅయిందే, యింటికి పోరాదూ''

వసు:—ఎందుకు?

అమీర్ జంగ్:—మా సుల్తాన్ బహదూర్ వారికిన్ని విజయనగరం కిష్టరాయలకి యుద్ధంగా! ప్రారంభమయింది. నీగతి ఎట్లా అవుతుందో, ఆలస్యం ఎందుకూ?

వసు:— రాయలకీ నవాబ్ బహదూర్ వారికీన్ని యుద్ధం లేదుగా. సంధిరాయబారాలే జరుగుతూఉండేవిగా!

అమీర్:—వెర్రివాడా! మాసైన్యం సర్వం సిద్ధం. ఒక చిటికెలో బెల్గాందగ్గరన్నుంచి ఉస్మాన్‌పూర్ దాకా సైన్యం బారులుతీరుస్తుంది. ఒక్క రాత్రిలో కృష్ణదాటుతుంది. రెండవ రోజుకు ఆ విజయనగరంవాళ్లు నిద్రకళ్లు నలుపుకుంటూ ఉండగానే ఆ ఊరుమీదబడి నాశనంచేయడం.

వసు:— అబ్బా! విజయనగరం చాలా అందమైన పట్నం అంటారు. అది నిష్కారణంగా పాడుచెయ్యడమే?

"అవసరం అయితే అంతే. ఇప్పుడుముఖ్యావసరంకాబట్టి మగపురుగన్నవాడు కత్తిపట్టాలని సుల్తాన్ బహదూర్ వారిఆజ్ఞ. సెలవు తీసుకుంటా. కటకపురినుంచి మహారాజావారి బేగిరావులతో నీ ఉత్తరాలు నాకు పంపుతూఉంటావు కాదూ! నీ పెళ్ళి అయినప్పుడు నేను వివాహానికి హాజరు."

అని ఆ బాలుడు వసుబాలునికి సలాంపెట్టి చేయి ముద్దు పెట్టుకొని వీడుకోలిచ్చాడు.

వసుబాలుడిగుండెల్లో రాయిపడింది. ఈ పాడుయుద్ధాలేమిటి? ఒకళ్ళని ఒకళ్లు లక్షలకొలది చంపుకోవడమే! అనుకున్నాడు. అతనిచెవులు హోరుమన్నాయి. కళ్ళు తిరిగిపోయాయి. రక్తమేఘాలు దశదిశలు కమ్మినట్టే కనిపించాయి.

యుద్ధం మొదలుపెట్టేలోపుగా, తాను నెమ్మదిగా గజపతుల రాజ్యం జేరి, అక్కడనుంచి విజయనగరం చేరాలి. 'ఎంత విద్వచ్ఛిరోమణి అయితేనేం; కళాహృదయం కలవాడయితేనేం; సరసశృంగారరసవీచికాసల్లాపసంతోషజీవి అయితేనేం! శ్రీ శ్రీ రాయలవారు ఈ యుద్ధాలవిషయంలో కటికవారే!' అనుకున్నాడు వసు బాలరెడ్డి. ఉన్నరాజ్యం చాలదా? అబ్బా!

రెండుగుర్రాల రథంమీద నవాబుకోటలో మైకమే దివానీమహల్ నుంచి తనవిడిది మంజిల్‌కు వస్తూవుంటే లోకం అంతా ఫిరంగులు మోగిపోతూన్నట్లే అయింది. కత్తులు శాపిల్లు, కఠార్లు పొడిపిల్లు, శూలాల మెరుముల్లు, సున్నిలపరు పుల్లు మహావేగంతో ఎదుట ప్రత్యక్షమయ్యాయి. అతడు వణికిపోయాడు.

జేవురించిన భీభత్సరూపాలతో భయంకర కరాళాలతో పిశాచాలు ఒకటి నొకటి పీక్కు తింటూ వికారతాండవంచేస్తూ అనంతంగా కోటానుకోట్లు కనబడ్డాయి——

ఉలిక్కిపడి బండివాడితో మాట్లాడితే ధైర్యం అను కొని "ఏమయ్యా బగ్గివాలా, శ్రీ పాదుషావారికి ఎన్ని అరబ్బీ గుర్రాలున్నాయి?" అని ప్రశ్న వేశాడు.

బగ్గీవాలా:—లకుల్- సఫేద్‌ఘోడా- హార్ అందం, వేగం- విష్వాసం- లడాయిమే బయం గియంన్హై -ఆఖరి ప్రాణం పోవాలా- రౌతు కాపాడవాల- మహారాజ్!

వసు:- యుద్ధానికేమిగాని——

బగ్గీ:- ఖుదావంద్, యుద్ధం అంటారే, సేన్కు మెళ్ళి యీయాల, రేపుయిరోదుల్కి ఎంతామంద్కి సంపియేస్తాన్——

వసు:- సరే, సరేలే!

ఆలోచనతో ఇంటికి వచ్చినాడు వసుబాలుడు. బసలో నేవిడీ అంతా కంగారుగా ఉంది—తురక్క సర్దారులు కొందరువచ్చి వారి సామానంతా వెదుకుతూ వున్నారు. రెడ్డి దడదడమనే గుండెతో లోపలికి వెళ్ళి, "ఏమి టీ దౌర్జన్యం" అన్నాడు. నలుగురు సిపాయిలు, దళవాయి రెడ్డిగారిపెట్టెలు బేడలు అన్నీ కలగాపులగంచేసి, మంచిమంచి జరీకండువాలు, ధోవతులు అన్నీ చిందరవందరగా పారేసి ఏమిటో వెదుకుతూ ఉన్నారు. రెడ్డిగారు లోపలికి రాగానే ఆ దళవాయి పందిరి మంచంమీద కూర్చున్నవాడు లేచి సలాముచేసి, "జనాబ్ మీారు పరాయిదేశంవాళ్ళు. మీా దగ్గర ఏమైనా రాజద్రోహ కరమైన గ్రంథం ఉందేమోనని వెదుకుతున్నాము. ఏమీా కనబడలేదు" అన్నాడు.

వసుబాలునకు ఏమన్నా ధైర్యమనేది వుంటే మటు మాయమైపోయింది. 'నువ్వెవ్వరవు! నా సంగతి తెలుసునా! ఇదిగో శ్రీ సుల్తాన్ సాహెబ్ బహదూర్‌వారి ఫర్మానా!" అని దళవాయి చేతికిచ్చాడు వసుబాలుడు. సిపాయిలందరూ మోకరించారు. దళవాయి వంగి సలాముచేసి ఆ ఆజ్ఞాపత్రం నెత్తిమీద పెట్టుకుని కన్నులవద్దుకొని ముద్దుపెట్టుకొని "శ్రీ సుల్తాన్ శ్రీ కటకపురనివాస రాజాధిరాజ అనంతనాథ సర్వ శత్రువిదారణ శ్రీ జగపతిరాజబహదూర్ స్నేహితుల రాజ మిత్రుడైన వసుబాలరెడ్డిగారు మా రాజ్యము విడిచి క్షేమంగా వారిరాజ్యం చేరుకోడానికి చేసే ప్రయాణంలో ప్రజలు, సేవకులు, సేనాధికారులు, తాబేదార్లు యావన్మందిన్నీ సర్వ

గౌరవాలతో వారికి నౌఖరీ చేయవలసింది. ఇది పాదుషా ఆజ్ఞ'' అని చదివాడు. అందు చివర నవాబ్ ముద్ర ఉన్నది.

ఈ ఆజ్ఞాపత్రం చూచేటప్పటికి ఆ దళవాయి కొంచెం మెచ్చుతచ్చుగా వణికాడు—అస్తమానం సలాములే—"అన్నీ సర్దండి" అని పారశీకంలో సిపాయీలకు ఆజ్ఞ యిచ్చాడు. అది చూచి పౌరుషంతో వసుబాలవర్మ్యుడు పక్కున నవ్వాడు.

అంతా నిమిషంలో సర్దారు. దళవాయి సలాముచేసి, 'జనాబ్ ఖుదావంద్—మీరు త్వరగా మీ దేశం పొండి—తాళికోట మీదుగా. అక్కడ మా సైన్యాలు వుండయి. వీజలు మిమ్మల్ని చాల గౌరవంచేస్తారు. నేను తాళికోట తహసీల్ తాలుక్దారులకు అంచె పంపుతుండా. తమరు ఆరుబగ్గీలు, నాలుగుబండెలు, ఒకఏనుగు, ఇరవైలష్కర్ హుకుం.''

వసు:—తాళికోటలో శుభ్రమైన బస ఉందయ్యా?''

"జీహాం, పాండేకరు పెద్ద భవనం. అన్నీ సౌకర్యాలు, చాలా మంచిది.''

వసు:—సరే, యిక నువ్వుపోయి నావెంటవచ్చే దళం పంపించు; జల్దీ !

ఈ లోపుగా అన్నీ సర్దివెయ్యడం అయ్యింది. ఆ దళవాయి, సైనికులు వెళ్ళిపోయారు.

వసుబాలునికుండె నిమ్మళించింది. ఏమో! తాను రాయలమనిషి అని గ్రహించి, ఇన్నాళ్ళనుంచీ వాళ్ళను చేసిన మోసం ఊహించి కొరతవేయిస్తే! చాలా గొప్ప గండం తప్పించి ఇక్కణ్నుంచి త్వరగా ప్రయాణాలు సాగించి వెడలిపోతే కొంత ప్రాణంకుదుటపడుతుంది.

3

తాళికోటలో పాండేకరు గృహంలో మకాం జేశాడు వసుబాలరెడ్డి. స్నానం భోజనం పూర్తిజేసుకొని ఊరు చూడ్డానికి బయలుదేరాడు. అక్కడ కొన్ని గొప్ప దేవాలయాలున్నాయి. మంచి మశీదుంది.

శిల్పచాతుర్యము, భవన నిర్మాణకుశలత చూచి చాలా మెచ్చుకుంటూ బజారులో చిత్రమైన వస్తువులు కొన్ని కొనుక్కుంటూ, వసుబాలరెడ్డి కూలివాని నెత్తిమీద సరుకులతో యింటికి వచ్చినాడు. ఈ తెచ్చిన సామాను తన గుండని తోలుపెట్టెలలో, కొంత కావడిపెట్టెలలోను సర్దుకుంటున్నాడు. అప్పుడు తన బట్టలమధ్య దివ్యమైన రవిక ఒకటి కనబడ్డది. ఆ రవిక షోకం చూసేటప్పటికి వసుబాలుని హృదయం హాయిమనే రాగాలు పాడింది. ఘుమఘుమ పరిమళించింది, ఆ రవిక. జరీపువ్వులు ఆణిముత్యాల అంచులుకుట్టిన ఆ మేలిపట్టు ఊదా రవిక ముట్టుకోవడంతోనే వసుబాలుడి ఒళ్లు జల్లుమంది. ఒక దివ్యసుందరవిగ్రహమైన బాలామణి రవిక విప్పి, మడతపెట్టి తన పెట్టెలో పెట్టినట్లేవుంది.

ఆ ఆనందంలో ఈ రవిక తన పెట్టెలోకి ఎల్లా వచ్చినది అని ఆలోచన కలిగింది. విద్యానగరం బయలుదేరినప్పటి నుండి వుందా? తన పెట్టె లక్షసారులు సర్దుకున్నాడే; వుంటే కనబడదూ? పైగా తన ఇంటిలో ఇల్లాంటి రవిక తొడుక్కునే బాలికలు ఎవరున్నారు?

రవిక చేత్తో పట్టుకునే వున్నాడు. ఇంకా గుడ్డలు తీస్తూ వుంటే మనోహరమైన చీర కనుపించింది. మాయా? కలా? పరవశించేసేటంత అందంగా వుంది ఆ చీర. ఉదయారుణ కాంతిలా మృదువుగా వుంది. వెన్నెలలా లాలిత్యం తాల్చింది. చుక్కల మినుకులా లేనే లేదనునట్లుగా అతిసన్నదనం. వేయి పూవుల తావులు ప్రాణాలు కలిగించే మడతలు అక్కడక్కడ!

ఈ యింద్రజాలం అర్థంకాలేదు. ఆలోచనలేని ఆనంద తన్మయత్వములో ఒక నిమేషం మునిగిపోయి వసుబాలుడు ఇంక "అనగా అనగా ఒక రాజకుమార్తె రావాలీ—"

అంటూ ఉండగా గభాలున తలుపుతోసుకొని మేఘంలో మెరుపులా ఒకవ్యక్తి సుగంధంతో నిండిపోయిన సుడిగాలిలా వచ్చి వసుబాలుణ్ణి కౌగిలించుకొని "నాథా, ఎన్నాళ్ళకు కలుసుకున్నాము!" అన్నది.

క్వచిదుష్ణాంగాలు అతని దేహాన్ని చుట్టివేయడంతోనే అతనికి కెరటాల్లాంటి పులకరాలు పుట్టినవి. కవుగిలించిన ఆ వ్యక్తి అంతతో పోనిచ్చినదా? కళ్లు నిమీలితాలుచేసి, వసుబాలుడి తలవంచి అతని పెదవులమీద ఊపిరాడకుండా ముద్దులవర్షం కురిపించింది. వసుబాలుడు తన్మయుడై అప్రయత్నంగా అద్భుతంగా ఆనందతమంగా వచ్చిన ఆ సుధాప్రవాహంలో పాణాల్ని ఎక్కడికో పోనిచ్చి ఏమీ తెలియకుండానే ఆ వ్యక్తిని తన వక్షానికి గట్టిగా అదిమివేసుకున్నాడు. ఎదురు ముద్దులు బదులిచ్చాడు!

ఇంతలో ఆ నూతనవ్యక్తి కౌగిలివదలించుకుంది. వెను కకుపోయి అచ్చట ఉండే ఒక పీఠంపై చదికిలబడి "ఇప్పటికి ప్రాణం మరల వచ్చింది." అని మెల్లగా అనుకున్నది.

ఆమె పదహారేళ్ళ బాలప్రాయాన వెలిగిపోయే బాలిక. చాలా అందముగా ఉంది. మోము మూటగట్టిన ముద్దులే. మంచి వెడల్పయిన కళ్లు. ముక్కు సమంగా సన్నంగా రాగం లోని "సంగతి"లా ఉంది. ముద్దకరనిరం మొగ్గలే పెదవులు. చిన్ననోరు! దివ్యవిలాసమూర్తి. గాలిచేత చెదరిన నీలిమబ్బులా ఆమె జుట్టుముంగురులు చెదిరిపోయి వున్నాయి. కళ్ళల్లో నీరు తిరుగుతున్నది కాంతులు రెండు ఆ కళ్ళల్లోనే వెనక వెనక కనబడినై. పెదవులచివర సంతోషాన్ని విషాదాన్ని సమైక్యం చేసిన సుడిగుండాలు అతిచిన్నవి తిరుగుతున్నవి.

'మీరు పంపిన జేగిరావులేఖ అందగానే ఆలస్యం లేకుండా అందలంమీద వచ్చాను.'

వసుబాలరెడ్డికి పిచ్చిఅన్నా ఎత్తిఉండాలి. లేక చైత న్యంఅన్నా తప్పివుండాలి. తెల్లబోయి అలాగేచూస్తువున్నాడు. మాటలేదు.

ఆ అమ్మాయితో వచ్చినదాసీలున్నూ ఆ యింట్లోనే వున్న పనికత్తెలున్నూ వెళ్ళిపోయారు.

ఆ బాలిక లేచి ఆ గదితలుపు మూసుకున్నది. అప్పు డామెకళ్లు లేడికళ్ళలా బెదురుతున్నవి. రెండు చేతులతోనూ కళ్లుమూసుకొని వెక్కివెక్కి ఏడవటం మొదలుపెట్టింది.

ఇదంతా తన చరిత్ర కనుక్కోటానికి నబాబుపన్నిన తంత్రం కాదుగదా అనుకున్నాడు వసుబాలుడు. అతనికి చెమట పట్టింది.

అయితే ఈఅమ్మాయి తప్పకుండా పక్కాబోగంది. ఎంత పన్నాగం పన్నింది తనగుట్టు తెలియడానికి! ఏమన్నా పొరపాటుపని చేయలేదుగదా తాను! అతి జాగ్రత్తగావుండాలి. ఈ రాయలు కవిత్వాలు వింటూ సమస్తభోగాలు అనుభవిస్తూ ఉండక యీ యుద్ధాలు ఎందుకయ్యా! తనకి ప్రాణభయం లేదుగదా? ఆతని ఆలోచన లేడిపరుగులా పరుగెత్తుతోంది.

"వసుబాల రెడ్డివర్యా!"

ఉలిక్కిపడి తలయెత్తి చూశాడు. వసుబాలుడు ఆ బాలిక తనవైపు దీనత్వం వెదజల్లే అపాంగవీక్షణాలు వ[illegible]పిస్తూ ఉంది.

"మహావీరుడగు శివబాలరెడ్డి సేనానాయకుణ్ణి స్మరించు కోండి.

ఏమిటిది? ఎవరీబాలిక? తనగుట్టు అంతా తెలిసింది. నబాబు పన్నినపన్నాగం ఇది! సాయంత్రంలోపుగా తల యెగిరి పోతుంది. పారశీకభాష నేర్చుకోవటానికి ఎందుకు బీజపురం వచ్చాడో!

4

వసు:—నువ్వు ఎవరవు?

బాలిక:—మాది రాయచూరు కాపురము.

వసు:—అయితే?

బాలిక:—నేను ఈ దేశంలోంచి పారిపోవాలి.

వసు:—ఏమిటీ?

బాలిక:—బీజపురంనవాబుకు శ్రీ మూరురాయరగండ శ్రీకృష్ణరాయసార్వభౌములవారికి యుద్ధంవచ్చింది.

వసు:—ఎందుకు?

బాలిక:—శ్రీకృష్ణరాయలయ్యవార్లంగారు రాయచూరు ముట్టడించారు.

వసు:—ముట్టడిస్తే?

బాలిక:—రాయచూరు నవాబుది. అందుకని యుద్ధం.

వసు:—నాకీ గొడవ అంతా ఎందుకు?

బాలిక:— మీ చేతిలో నా ప్రాణం వున్నది.

వసు:—నీది రాయచూరు కాపురం అయితే యీ యుద్ధంఅంటే నీకు భయం ఎందుకు?

బాలిక:—రాయచూరు పూర్వకాలంనుంచి విజయనగరంవారిది.

వసు:—అది నువ్వు పారిపోవటానికి కారణమెట్లా?

బాలిక:—రాయచూరులో వుండే ప్రజలంతా విజయనగర పక్షపాతులు. నేనున్నూ విజయనగరపక్షపాతిని. అందుచేత విజయనగరరాజ్యంలోకి పోవాలి.

వసు:—నువ్వు ఇక్కడవుంటే ఏమి భయం? నువ్వ యిక్కడవుండడం ఎలా తటస్థించింది?

బాలిక:— నేను ఈ చుట్టుపక్కల మాచుట్టాలయిళ్ళల్లో వుండటం తటస్థించింది. రాయచూరు సంగతులన్నీ గ్రహించాను. నేను శ్రీ రాయలవారి వేగులవారిలో ఒకరైతు అంతఃపురనారీమణులతో మెలగుతూ అనేక వేషభాషలతో సంచరిస్తూ రహస్యములు ఎన్నో గ్రహించాను. అవన్నీ ఎల్లుండి ఉదయంలోగా అప్పాజీవారికి అందాలె. అట్లా అందాలంటే తమరొక్కరే ఆధారం.

వసు:—మా ప్రభువుకున్నూ మీ రాయలవారికిన్నీ మనస్పర్ధలు చాలా వున్నాయి. మాది కటకపురం. నేను నవాబుగారికి స్నేహితుణ్ణి. నేను నీకు ఎట్లా సహాయంచేస్తాను? నాదగ్గర మా ప్రభువు గజపతి మహారాజులవారి ఆజ్ఞాపత్రము శ్రీ నవాబుగారి ఫర్మానాయున్నూ ఉన్నవి.

బాలిక:—మీరన్నది కొంతనిజమే కాని, మీచరిత్ర నాకు పూర్తిగా తెలుసును. శ్రీ శివబాలరెడ్డివర్యులను అందుకోసమే జ్ఞాపకం తెచ్చుకోమన్నా. నేను నవాబుతరఫు మనిషిని అని మీరేమిన్ని భయపడవద్దు మీ రీవూరు సంవత్సరం క్రితంవచ్చి పారశీకం నేర్చుకున్నారు. మీ గ్రంథాలన్నీ చదివాను.

ఆ ఆఖరుముక్కకు వసుబాలుడిహృదయంపోయిమంది.

"నేనున్నూ, మా తండ్రి ప్రతాపరాయలవారున్నూ రాయచూరులో రాయలవారి వేగుసైన్యంలో పనిచేసేవారం. అంతఃపురాల్లోని రహస్యాలు గ్రహించడంలో అతి చమ

త్కారంగా పనిచేస్తానని మా నాయనగారంటూారు. ఆయన గ్రహించినరహస్యాలు, నేను గ్రహించిన రహస్యాలు నాదగ్గిర వున్నై. ఆయనదారిగా ఆయన, నాదారిగా నేను పారిపోదామని అనుకుంటూవుండగా ఆయన, పట్టుపడ్డారు. మా యిద్దరికితప్ప యింకఎవరికీ యీ రహస్యాలు తెలియవు. మీ చరిత్రి మొదటి నుంచీ మాకు తెలుసు మా తండ్రిగారు పట్టుబడినతర్వాత నేను మా చుట్టాలయిళ్ళల్లో మాయమయ్యాను. నా సంగతి నవాబు వేగుసైన్యాధిపతికి, అతని తాబేదార్లకు చాలామట్టుకు తెలియ వచ్చింది. పూర్తిగా తెలియదు. చిన్నతనాన్నుంచి మగబిడ్డలు లేని మా తండ్రి నా కీ వేగువిద్య చాలా బాగానేర్పారు."

వసు:—అయితే నేను నీకు ఎట్లా సహాయంచేయగలను?

బాలిక:—మీదగ్గిర నవాబు ఫర్మానావుంది. అందులో వసు బాలరెడ్డిగారు అన్నది పంక్తిచివర ఉన్నది. అక్కడ భార్యతో అని చేరిస్తే సరిపోతుంది.

ఆమెముఖం సిగ్గుతో కెంపువారింది.

వసు:—నువ్వు అవివాహితవా?

ఆ బాలిక ఔనని తలవంచుకొనే తలఊచి, కన్నులెత్తి అతనిమోము ఒకసారిచూచి మళ్ళీ కనురెప్ప వాల్చింది.

వసుబాలునికి ఏలనో ఆనందం వరదలుకట్టి సెలయేరులా వరవళ్లెత్తింది.

వసు:—నువ్వుచెప్పే సంగతులు యథార్థములన్న గుర్తేది?

బాలిక తలఎత్తిచూచి, మరలవాల్చి చిరునవ్వులు పెద వులచివర సుడులుతిరుగుతూఉండగా వెనకకుతిరిగి ఏదోవస్తువు

తీసి అతనివైపు తిరిగి అరచేతిలో ఉంచుకొని అతనివైపు చేయి చాచింది.

అది శ్రీకృష్ణరాయ సార్వభౌముని ముద్రిక. విద్యానగరప్రజలలో చాలా కొద్దిమందికే తెలుసును. వసుబాలుడు ఆశ్చర్యంపొంది, గడగడవణికి, ఆ ముద్రిక ఆమె హస్తంలోంచి తీసి కన్నులకద్దుకొని, శిరస్సుపై ఉంచుకొన్నాడు. ఆతనికి ఆ బాలికఅంటే భయమూ, భక్తీ, గౌరవమూ కలిగాయి.

"సరే, సరే, అట్లాగే నీ యిష్టంవచ్చినట్లే చేయి; కాని నేనుమాత్రం ఆ ఫర్మానామాత్రం ఇద్దలేను."

"ఆపని నాదండి. ఆ ఫర్మానా నాచేతికివ్వండి"

"కాని నా ఫర్మానాలో ఉన్నసంగతులన్నీ నీ కెటా తెలిసినవి?"

"అయ్యా బీజపురంలో మిమ్మల్ని తనిఖీచేయడానికి వచ్చినముస్లిందళవాయి, సైనికులు శ్రీ చక్రవర్తివేగుసైన్యంలో ఉన్నవారే!"

వసుబాలుడు అత్యంత ఆశ్చర్యంలో మునిగిపోయాడు.

"అయితే నా పెట్టెలోఉన్న రవికా, చీరా నీవా? అవి బీజపురంలోనే ఆ దళవాయి నా పెట్టెలో సర్దిఉన్నాడు కాబోలు!"

"అవి నావే! ఆ దళవాయే మీ పెట్టెలో పెట్టాడు. ఆయనే మీ కీయబడిన ఫర్మానా చూచాడు. మీ మీదే మా వేగు ఆధారపడిఉన్నదని మా నాయకులు నిశ్చయం చేసి మిమ్మల్ని సహాయంకోరుతున్నారు." అని అంటూ ఆమె ఫర్మానాతీసుకొని, తన కాటుకభరిణ తీసింది. ఆ

భరిణెలో రెండు రహస్యమైన మీటలు నొక్కగానే ఒక చిన్న అర తెరచుకుంది. ఆ అరలో సిరాఉన్నది. ఆ సిరాతో అతని పేరుతో పక్కనే, 'ఆమె భార్యతో' అని నాలుగురేఖలతో పారశీకంలో రచించింది.

5

వసుబాలుడికవిహృదయం యీవత్తూ ఆ బాలికలో లయమై గంగా యమునా సంగమమైంది. ఆమె కౌగలింతవల్ల స్మృతివచ్చినప్పుడల్లా ఒళ్ళు ఝల్లుమంటూనే ఉంది. ఈ పదహారేళ్ళబాలిక ఎన్నికష్టాలకైనా ఓర్చి స్వామికార్యం విజయంతో నిర్వహిస్తున్నది. ఈ బాలిక తన విషయంలో జరిపిన తంతు ఇతరులంటే కూడా జరపలేదుకదా? అని అనుకున్నాడు అప్పుడా బాల తానెక్కిన జోడుగుర్రాలబండిలో నుంచీ అతన్ని వాలుచూపులతోనే గమనిస్తూ, 'వసుబాలరెడ్డిగారూ! నా విషయంలో కొన్ని అపోహాలు మీకు రావచ్చును. నేను నా రహస్య చారిణీచరిత్రలో మా తండ్రిగారిని దక్క ఇంకొక్కపురుషుని తాకలేదు. మీ విషయంలో "నువ్వు ఈలా ఈలా చేయి!" అని మా తండ్రిగారు ఆజ్ఞఇచ్చారు. ఆ ఆజ్ఞప్రకారం–"

"అబ్బెబే!" అని వసుబాలుడామెకు అడ్డము వచ్చినాడు. అతనికి చిరుచెమటలు పట్టినవి. ఈ బాలిక తన హృదయములోని ఆలోచన ఎట్లా గ్రహించగలిగింది! అంతటి దివ్య సౌందర్యాంగి, ఉత్తమచరిత్ర ఎప్పుడూ హీనత్వంలో

పడిపోయి ఉండదు! అయితే తనమెడ అట్లా సంచరించవల సిందని ఈ బాలికతండ్రి ఎట్లా ఆనతియ్యగలిగినారు? కాని తన విషయంలో ఈ రీతిగా విచిత్రంగా సంచరించమని ఎందుకు చెప్పిఉంటారు? ఇందులో ఏదో పరమార్థం ఉందని అతడను కొన్నాడు.

ప్రేమాలోచనలు! మళ్ళీ అయ్యో అన్న భయం! ఏమిటి ఆమె తన్నలా ముద్దుపెట్టుకోడానికి కారణం? భార్యగా నటించడం అంత ఎక్కువగా!

వారు ప్రయాణంచేస్తూఉన్నారు. అతను గుఱ్ఱం మీద అధివసించి ప్రయాణం సాగిస్తున్నాడు.

అతని ఆలోచనలు గ్రహించినట్లు బాలిక "రెడ్డిప్రభూ! నాతోవచ్చిన దాసీలు, మీ ఇంట్లోఉన్న దాసదాసీలు నవాబు వేగులోవారు. అందుకని నేను అలా నటించవలసివచ్చింది. అప్పటికిగాని వారి అనుమానం పోలేదు."

ఆ మాటలు ఆతని హృదయాన్ని కుంగచేశాయి. అంతేనా. నటనా? లేకపోతే తనకూ ఆమెకు సంబంధంఏమిటి? మహారాజకార్యానికి తన శీలంకూడా శంకించడానికి వీలయిన నటనచేస్తే తాను పశువె ఆమెకు ఎదురుముద్దులు—గట్టిగా—గాఢంగా—కౌగిలించుకొన్నాడు. ఓహో! ఆ క్షణం ఆద్యంత రహితత్వమొందింది. ఆమె పెదవు లంత మధురముగా ఉన్న వేమి? ప్రియురాలిపెదవు లంత మధురముగా ఉండునేమి? అబ్బా! ఈ ఆలోచనలేమిటి తనకు! ఈ బాలిక ఆవులిస్తే పేగులు లెక్కపెట్టుంది. ఈ అమ్మాయిదగ్గిర ఎవ్వరు రహస్యం దాచుకోగలరు?

వసుబాలు డెక్కినగుఱ్ఱం ఆమెబండివెనక్కు పోస్తు న్నాడు. ఆమెను ఎన్నోవిధాల వర్ణించుకుంటాడు. ఇది ప్రేమా? అనుకుంటాడు. ఈమెతండ్రి ఎవరు? ఈలా ఈమెను ఒంటిగా విడిచి పారిపోయాడు కదా! ఎలాగో విధివశాత్తు తానక్కడ ఉండడం సంభవించింది. లేకపోతే ఆమె బ్రతుకేమి గావలె?

ఎల్లాగ తాను ఈ నవాబుసైన్యాలు దాటడం? ఏలాగు ఈ బాలికను తాను సురక్షితంగా శ్రీ నవాబు సైన్యాలపాలపడకుండా కాపాడుట?

ఈ బాలిక ఎంత తెలివైనది! ఎంతచక్కగామాట్లాడింది. తాను ఎంత నేర్పుగా వ్యాపారం సర్దుకువచ్చింది! ఏలాటికిష్ట మైన స్థితికివచ్చినా ఆ బాలికే అన్నీ సర్దుకుపోగలదు!

అదృష్టవశాత్తు అతని ప్రయాణంకూడా రాయచూరు కోటనుంచే వెళ్ళవలసిఉన్నది. అక్కడనుంచి ఉళింది, అక్కడనుంచి పానగల్లు, అక్కడనుండి దేవరకొండ,పిల్లలమర్రి, అటునుండి విజయవాడ అలా బిజపూరునవాబు ఉద్యోగులు అతనిప్రయాణం ఏర్పాటుచేశారు

దారిపొడుగునా బీజపురసైన్యాలే ఎదురుపడుతున్నవి. వారు మన ప్రయాణికుల్ని ఆపుచేయడం, మన యాత్రికులు సుల్తాన్‌గారి ఫర్మానా చూపిస్తుండడం, సైనికులు ఆ ఫర్మా నాకు సలాములుచేయుడం పోనివ్వడం నాలుగైదుసారులు జరిగింది. ఎప్పటికప్పుడు వసుబాలునికి ప్రాణాలు అయిదున్నా అతని అరచేతిలోకి చేరేవి.

రెండురోజులైన వెనక వసుబాలుడు, ఆ బాలికయు తమ అనుచరులతో ఉళింది చేరుకొన్నారు. దారిపొడుగునా

ఆబాల వసుబాలునికి వంటచేయించడం, వడ్డింపించి, తానాతని వెండికంచంలో ఆతడు భోజనంచేసినవెనుక భోజనంచేయడం మొదలైనపనులు చేసేది. అతనికి తాంబూల మందిచ్చేది; వారితో కూడా వచ్చే చిన్నలమ్మ-రులో, అమ్మాయిదాసీలలో పిల్లిచూపులుగల వేగులున్నారని ఆమె ఆతనితో రాత్రిళ్ళు వాళ్ళిద్దరు ఒంటిగా ఉన్నప్పు డొకనా డామె యాతనితో చెప్పింది.

ప్రయాణపు పట్టిమంచములు వారిసామానులో ఉన్నవి.

వారు తమ గదిలో చేరిన కొంతసేపటివరకు ఆమె వీణ వాయించేది. ఆతని పాదాల నొత్తునది. ఆవెనుక ఆమె తలుపు గడియవేయునది.

గడియవేసి, తలుపునకు తెరకప్పి తనమంచము దగ్గర ముగా లాక్కొని, ఆమె నిర్భయముగ నిద్రపోవునది. అతడు నిదురలోఉన్న ఆబాలికఅందాలు గమనిస్తూ, ఆమెనుగూర్చి ఒక బాలికోపాఖ్యానము రచించసాగాడు. అతని ఆలోచనలకు మేరలేదు. తనగురువు రచించిన మనుచరిత్రలో ప్రవరాఖ్యునిలా తాను అసిధారావ్రతమాచరించాలా? ఏమిటి విపరీత దాంపత్యము? తమ ఈనాటి చరిత్ర సుఖాంతమైనచో, ఆ బాలిక మరల తనకు కనపడునా?

ఎవరిబాలిక ఈమె! ఈమెతండ్రి బీజపూరు సైనికుల బారినుండి తప్పించుకొని పారిపోయినట్లు దారిలో ఒక రెడ్డి వేషమున ఒక చారుడు యాదాలోపమున వీరికి తారసిల్లినట్లు వచ్చి ఏదో వారిసంజ్ఞల ప్రకారము ఆ బాలికను తెచ్చి తన దారిని తాను పోయినాడు.

ఉలిందిసాయంకాలానికి చేరుకొని దేవాలయ సత్రంలో బసచేశారు. ఊరంతా బీజపూరు సైన్యాలు నిండిఉన్నాయి. సత్రంలో దిగగానే ఒక సర్దారు కొంతమంది ఫౌజుతోవచ్చి వసుబాలుణ్ని నవాబుగారి ఫర్మానా చూపించమని కోరాడు.

వసుబాలుడు లోపల వణికాడు. కొంచెం కోపము వచ్చింది. మాట్లాడకుండా మొఖం చిట్లించుకుంటూ ఫర్మానానుతీసి చేతికిచ్చాడు.

ఆ సరదారు దీక్షతో ఫర్మానాను ఎగాదిగా చూశాడు. కాగడాలు తెప్మని ఆ వెల్తురులో పరీక్షించాడు.

సర:—మీ భార్యపేరు?

అమ్మయ్యో, ఇదేమిప్రశ్న? వసుబాలునిగుండె గుభిల్లుమన్నది. అయినా ఆమె పాఠాలు కొన్ని చెప్పిఉన్నది. "సిరిమాలదేవి" అని అతడు ప్రతివచనమిచ్చాడు.

సర:—మీకెప్పుడు వివాహం అయింది.

వసు:—ఏడన్నర్థం.

సర:—మొదట వచ్చేటప్పుడు భార్యతో వచ్చారా?

వసు:—లేదు. కాని మా అత్తవారూరికి బేగిరావుటపా పంపాను. ఆవిడ వచ్చింది.

సర:—ఏవ్వూరినుంచి?

వసు:—మధిరదగ్గిర మడవకొండ.

సర:—అవును, మీరు కొండపల్లి జాగీరునుంచి వచ్చిఉంటార్ మాకు అర్థం అయ్యింది: మాకు మీసంగతి ఇదివరకు తెలుసును. అయితే మీరు మా బిజాపూరునుండి

యెల్లేయాల మీబీబీని రప్పించారు, ఆ అత్తవార్కి ఇంట్కి ఎల్ల లేకపోయినార్ మీరు ఒక్కరే?

వసు:—ఖమ్మంమెట్టులో మా భార్యగారి మేనమామ గారు ఉన్నారు. వార్ని చూచి అక్కడ నెలరోజులు మకాం సేద్దాము అనిన్నీ, కలిసి ప్రయాణంచేయడం పడుచువాళ్ళకు సరదా కాబట్టిన్నీ—...

సర:—సరేనయ్యా, పయానంలో ఔరత్ ఉంటే దొంగలిబయం ఎక్వాకాదు అండీ!

వసు:—మీ రాజ్యంలోను గోలకొండ రాజ్యంలోనూ మేము దొంగలికి భయపడం.

ఆ ముక్క వసుబాలు డనగానే, సరదారుకు ఆనందం కలిగింది. అతడు మళ్ళీ మాట్లాడకుండా వసుబాలుణ్ని ఒక గదిలోకి తీసికొనిపోయి, అన్నిదుస్తులు విప్పించి శల్యపరీక్ష చేశాడు.

"సరే, మీరుపోండి!" అని ఆ సరదారు డన్నాడు.

"మీకి భార్యకి తనిఖీచెయ్యాలి మాలో ఆడవేగు వాళ్లు వున్నారుఅండీ. వార్కి తనిఖీ చేస్తారు. సిత్తం" అని ముగించాడు.

వసు:—ఏమయ్యా శ్రీ గజపతి మహారాజువారికి ముఖ్యసభ్యుల్లో ఒకణ్ణి. వారి శ్రీముఖం ఉన్నది. వారికి ప్రాణస్నేహితులైన శ్రీ శ్రీ సుల్తాన్‌బహదూర్‌వారి ఫర్మానా ఉన్నది. అప్పటికీ నువ్వు అగౌరవం చేస్తున్నావు. ఇది మా ప్రభువుకు విన్నవించుకోవాలి అటుపైన ఏమిజరిగేదీ నువ్వే ఆలోచించుకో.

సుబే:—సలామ్! మీరుచెప్పింది నిజం. అయితే నేన్ బీజపూర్ వేయిసైన్యం సరదార్. మా రాయసూర్యా రహస్యాలన్ని ఒకటి అడ్గి మీకెఔరత్ అంతా తీస్కుపోయింది. ఆమె మాయామంత్రంలా మాయం అయిపోయింది అండీ! అందుకు మేము ఈలాంటి కట్టుదిట్టాల్కు చేసాం; అందుకు మీకీ క్షమించాల.

ఇంతలో ఆ బాలిక పరీక్ష అయింది. ఒక స్త్రీ మేలిముసుగు వేసుకువచ్చి ఒక కాగజ్‌ముక్క ఆ సరదారుకు ఇచ్చింది. అది వసుబాలుడు తన మామగారికి భార్యను పంపమని రాసిన ఉత్తరం-భార్యను త్వరగా పంపించమని. మడవకొండ మామగారి నివాసగ్రామం. తాను కొంతకాలం బీజపూరులో భార్యతో ఉండాలని ఉన్నదనీ, తమ పారశీకభాష నేర్చుకోడం పూర్తికాగానే, తానూ తనభార్యా బయలుదేరి ఖమ్మంమెట్టుపోయి అక్కడ నెలరోజులు ఉంటామనీ ఆతర్వాత మడవకొండ వస్తామని వసుబాలుడు మామగారికి రాసిన ఉత్తరం.

సుబే:—అయ్యా నేను సెప్పిన లడ్కీకి ఎరిగిన ఔరతులు కొంతమంద్కి ఉన్నారు. వారు రాయచూరువాళ్ళు. వాళ్ళకి మాకబురు ఎల్లింది. రేపట్కి వస్తార్. అందాకా మీరు ఈ మహల్‌లో ఉండవాలాడుంది.

6

వసుబాలుడి హృదయంలో రాయిపడింది. అతడు సరే, అని అతి ధైర్యంగా పలికి, లోనికి పోయాడు. గదిలో బాలిక సేవకులు పరచిన తివాసీపైన కూర్చునిఉంది.

"ఇది అంతా ఎట్లా—" అని వసుబాలుడు ప్రారంభించబోయాడు.

"ష్" అని ఆ బాలిక సైగచేసింది. తనదగ్గరగాకూర్చుండమని ఆమె వసుబాలునికి సైగచేసింది.

వసుబాలుడు ఒళ్ళు ఝల్లుమంటుండగా ఆ బాలిక దగ్గరకు పోయి కూర్చున్నాడు.

ప్రీతిదళమువారు జరుపుతున్న ఆ నాటకము వసుబాలుణ్ణి ఏ దివ్యలోకానికో తీసుకొనిపోతున్నది. ఆమె బంగారుఛాయలో స్వర్ణనదీప్రవాహరేఖలు పోల్చుకొన్నాడు. ఆమెదేహసౌభాగ్యంలో దేవ పారిజాతపుష్పాల మాలిక చూచినాడు. ఆమెసన్నని నడుంలో ఆధ్యాత్మికరహస్యంపోల్చుకొన్నాడు పయ్యెద అలంకరించిన ఆ బాలిక వక్షం పాల్కడలిలో అమృతకలశాలుగా ఊహించుకన్నాడు. ఆమెచేతులు రామయామాత్య గీతాలట. ఆమె కన్నులు, ఆ కన్నులలోని చూపులు రాగతాళాల మేలిమి కలయికట. కోల గాక గుండ్రము గాక పరమశిల్పస్వప్నమైన ఆ బాలికమోము శారదవీణాజనిత దేవగాంధారరాగమట. ఆమె పెదవులలో లక్ష్మీహస్తాంచితలీలాకమలమాధుర్యాలు రూపుపొందాయట.

ఈ బాలిక తన జీవింతలో ఈలా ప్రవేశించడం పాల సముద్రంలో పవళించిన రంగనాథునిఎదుట లక్ష్మీబాల ఉదయించడంవంటిదేనట!

"వసుబాలరెడ్డిగారూ!"

వసుబాలుడు ఉలిక్కిపడి ఆ చీకటిలో ఆమెవైపుకు మోము తిప్పినాడు. సువాసనపూరితాలై ఆమె నిశ్వాసాలు చల్లగా అతని మోముతాకినవి. ఆ మోమంత సమీపంగా దర్శనముకాగా వసుబాలు డామెను హృదయానికి గాఢంగా అదుముకొని, తన వేయిజన్మాలు, తన కోటికవిశ్వాలు సార్థకం చేసే తమిపూరిత చుంబనాన్ని పొందుదామన్న కాంక్షను అక్కడక్కడే అపుకొన్నాడు.

ఆ బాలిక రహస్యంగా అతనిచెవిలో 'బంగారు కాటిక భరణి చూసి మీాట సంగతి తెలియక నాకు తిరిగిఇచ్చి వేసింది. రేపు నన్ను గుర్తించగల ఆడవేగువాళ్ళు వస్తారు. నన్ను అనవాలుపడతారు. నేను మిమ్మల్ని వృథాగా ప్రాణాపాయ స్థితికి తీసుకురావాలి. నేను పారిపాతాను. మిమ్మల్ని ఏమీా చేయరు. ఖైదు మాత్రం వేస్తారు" అని తెలిపింది.

ఈ బాలిక తన్ను వదలి పారిపోవటమే! అని వసుబాలు డనుకున్నాడు. తన్ను రక్షించడానికా ఈమె ఈ మార్గం తెలుపుతున్నది.

"నువ్వు పారిపోతే వాళ్ళకు పట్టుబడకుండా వెళ్ళగలవా?"

"ఏమో! నాకు శక్తి ఉన్నంతవరకూ ప్రయత్నం చేస్తాను. నా ప్రభువుకోసం నాప్రాణంపోతే ఏమి?"

"ఓహో! నువ్వు ఒక్కదానవే పారిపోగలవా? ఒక మనిషివస్తే పరుగెత్తగలవా? నీకు సహాయంచేసేవాళ్ళు ఎవరు దొరుకుతారు?"

"మా నాయనగారు 'వేగువారు పరులసహాయంకోరరు; ఎవరికివారే సహాయం—ప్రాణంకు వెరవవద్దు–' అని చెప్పే వారు."

వసుబాలుడు గజ గజ వణికాడు. అతనికి ఏమీ పాలు పోలేదు ఈ బాలికతో వెడితే, తానూ ఆమెకూడా పట్టుబడ తారు. తప్పదు. అప్పుడు ఇద్దరికీ మృత్యువే. మృత్యు వెంత భయంకరమైంది? ఎన్నెన్ని భాషలు నేర్చుకొని—

ఈ ఆలోచన కడ్డమువచ్చి, ఆ బాలిక "వసుబాల ప్రభూ! మీరు సకలభాషాకోవిదులు, మహాకవులు. మీరు పట్టుబడితే, వారు కోపంతో మీకేదైనా శిక్ష విధిస్తే మీరు భరించలేరు. నేను వేరు. స్త్రీని. ఈ వృత్తి నేర్చుకోడమే ప్రాణం ఒడ్డడం. మీరు మీ వ్రాసిన గ్రంథాలు మీ గురువు గారైన పెద్దనామాత్యులవారికి వినిపించాలి. శ్రీ రాయలు వారికి అంకితంఇవ్వాలి. తోటి సహాధ్యాయుల మెప్పుపొందాలి. కాబట్టి నే నిక్కడ ఉంటాను. మీరు వెళ్ళిపొండి. నన్ను పరీక్షచేసి నాచేత నిజంచెప్పించడం మొదలగుపనులలో కొంత కాలం వ్యవధివస్తుంది మీ రీలోపుగా చాలా దూరం వెళ్ళి మాయమైపోవచ్చును." అని అన్నది.

వసుబాలుడు ఉలిక్కిపడ్డాడు, ఆ బాలికమాట ఒక్క నిమేషం మరచిపోయాడు. భయంతో ఆమెదగ్గిరనుంచి కొంచెం దూరం జరిగాడు. శ్రీ రాయలసభా వైభవం, ఆనందంతో కూడు

కొనిఉన్న తనదైనందినజీవితం, తన ఉత్తమకావ్యరచనా అన్నీ జరుగుతుంటాయే!

కాని, ఈ బాలికను ఎలా వదిలిఉండటం? ఎంత సుందరాంగి! ఎంతటి వీరహృదయం! మహారాజనినా, తండ్రి అన్నా ఎంత అచంచలభక్తి! ప్రాణాలకైన వెరవనిధీర! అయినా స్త్రీలకు రాజసేవ అవసరమేమిటి? సరస్వతీసేవా, పతిసేవా చేస్తూ కూర్చుండకూడదా?

ఓహో! ఈ బాలిక కష్టాలకు అధిదేవతఅయినా, తన ప్రభుసేవకై నిర్భయంగా రాజసేవా దివ్యపథాల సంచరించే అమృత హంసిలా ఉంది.

ఇంతలో అస్పష్టంగా అతనిచెవులకు వెక్కివెక్కి ఏడుపు వినవచ్చింది. వసుబాలుడు ఉలిక్కిపడి హృదయంగతులుతప్పి ఆ అమ్మాయివైపు తిరిగి ఆమె చేయిపట్టుకొని, ఆబాలికను తనహృదయానికి కదుముకొన్నాడు. అతని వక్షంపై వెచ్చని కన్నీటిచుక్కలు జలజల రాలాయి.

"ఓ బాలికా! నీపేరు సిరియాలదేవికావచ్చును, కాకపోవచ్చును. నాకుమాత్రం సిరియాలదేవివే. ఆనాడు నాబతుకులోని నువ్వు ఒకఇంద్రజాలంలా, అమృతవర్షపాతంలా, వేగంగా అవిచ్ఛిన్నంగావచ్చిన ముహూర్తాన నేను దివ్యభూములకు తేలిపోయాను. నేను వట్టి పిరికివాడిని, నిన్ను రక్షించుకొనుటకే భయపడేహీనుణ్ణి! నిన్ను వదిలినన్ను రక్షించుకొందామనుకొన్న నికృష్టజీవిని. నువ్వు వీరకర్మచారిణివి ఉత్తమచరిత్రవు. అపరరుద్రమవు నువ్వు సత్యభామవు : నీ జీవితము పవిత్రజాహ్నవీ ప్రవాహమే. నన్ను క్షమించు!! సిరియాలదేవీ! నన్ను క్షమించు

నన్ను నీ సేవకుణ్ణిచేసుకో. నువ్వు ఒక్కదానవే వెళ్ళలేవు నువ్వు నవాబుసైనికులచేతుల్లో పడిపోతావు నువ్వు వేగంగా పరుగిడలేవు. అవసరమైతే యు...ద్ధ...యు...ద్ధం... చేయ...లేవు. కాబట్టి మనంఇద్దరం కలిసి ఉండవలసినదే"

"మీరు కవులు! మీరు ప్రజల హృదయం ఆనంద తాండవగతులకు ఉమ్మలం చేయగలరు. మీకు తుచ్ఛ యుద్ధాలు వద్దు ఈ హింసా వద్దు. నాకు కళ్ళనీళ్ళు రావడానికి కారణం భయంకాదు. ఆడదాన్ని ———చేతగాని దాన్ని ఇదివరకు ఏ పరపురుషునీ ముట్టనైనా ముట్టలేనిదాన్ని! అలాంటి అబలను బాలికను. నేను నా ప్రభువునకు సేవచేయలేను. నాకు మా నాయనగారు అప్పగించిన ఈ పరమోత్తను ముఖ్యాతిముఖ్య కార్యము నేను చేయలేనేమో అని ఆలోచన కలిగి, కంట నీళ్లువచ్చినవి. కంటనీరుపెట్టడం మా ఆడవాళ్ళ స్వభావమే కదా" అంది.

వసుబాలుడు ఆమె మాటలకు పరవశత్వం పొందినాడు. ఆమెజీవితమే కవిత్వమా అని అనుకున్నాడు. తన ప్రభువు కృష్ణరాయలు మహాకవి, ఉత్తమ విద్వాంసుడు. ఉత్కృష్టహృదయుడు. అసమాన వీరుడు. అకుంఠిత భక్తుడు అతడు లోకకల్యాణంకోసం తనప్రాణానికి వెరవడు! ఇక తానో! ఏమికవి, ఏమివీరుడు? ఏలాంటి పుత్రుడు తాను మహాసేనానాయక శివబాలరెడ్డి ప్రభువుకు? అలాంటి తా నే బాలిక నీడనైన చరించడానికి తగునా? ఓహో! ఈమె తోటన్నా మంచిగంధపుతరువు, వెన్నెల. పారిజాతకుసుమము. అమృతము, భగవద్గీతామాధుర్యం!

వసుబాలుని ఒడలంతా విద్యుత్ ప్రవాహాలు ప్రసరించాయి. ఉత్సాహం తేజస్సూ అతనికి రెక్కలై మొలిచాయి. ఆమెను మరీదగ్గరగా అదుముకొన్నాడు. ఆమెచెంపలు తన హస్తతలాలతో అదిమి ఆమెమోముమెత్తి, ఆమెకన్నులా చీకటిలో పారకించినాడు. ఒడలు తెలియక పెదవులు చుంబించినాడు.

వెంటనే అతడు ఎంతతప్పు చేసినాను, అని కుంగిపోయినాడు. ఆమెను తనకౌగిలోనుండి వదలి "క్షమించు దేవీ! నేను పిశాచినైనాను." అన్నాడు.

ఆమె వసుబాలుని మెడచుట్టూ చేతులుచుట్టి "ప్రభూ! ఇదివరకే నాకు ప్రభువులుమీరు. అనసరముకొలది ముద్దుపెట్టుకొనుట నాకు ప్రభువు కాబోవువానినిదక్క నేనెల్లా అలా చేయగలుగుదాన ననుకొన్నారు. ఆ రహస్యం శ్రీ శ్రీకృష్ణరాయప్రభుస్కంధావారం చేరినతర్వాత మనవిచేస్తాను." అనిఅంటూ మరల ఆమె అతనిపెదవులు గాఢంగా చుంబించి ఆయనకౌగిలివదలి వంగి, ఆయనపాదాలు తన కన్నులకద్దుకుని "మహాశివీ! ఇక మీరు మహావీరులుకండి" అన్నది.

అతనిచెవిలో ఆమె గవాక్షపు కఱ్ఱఊచలు లాగివేయుమని కోరింది. అత డట్లు చేయుగానే ఇద్దరు చప్పుడుకాకుండా ఆ చీకటిగదిలోంచి సత్రంవెనకఉన్న సందులలోపడి ఊరిబయట తోటల్లోని చీకట్లలో మాయమయ్యారు.

సత్రంలో నీళ్ళగది కెదురుగుండా మహారాజవాను ఏ ఏమరుపాటూ లేకుండా పారా ఇస్తూనే ఉన్నాడు.

ఆ రాత్రల్లా భయంతో ఒణికిపోతూ అలసటపడి ఒరిగిపోతూ కాళ్ళనొప్పులతో కణతలబరువుతో యిరవై అయిదు మైళ్లు నడిచారా కాందిశీకులు! డొంకలు, గుట్టలు, కత్తుల్లాంటి రాళ్లు, పెద్దబండిరాళ్లు దారిపొడుగునా, అపశ్రుతులూ ఎదురుపడుతున్నాయి. అపశ్రుతులలోని అపస్వరాలులా కీచురాయిలు అడివిమృగాలధ్వనులు గుండెల కలతపెడుతున్నాయి. ఈ అపశ్రుతి స్వరాలమధ్య తప్పించుకొని ప్రసరించే కృష్ణాకల్యాణి రాగిణిలా వారిరువురూ, ఒకరికొకరు ఆసరాగా ఆకాశాన చుక్కలే వీణమెట్లులుగా ఆనవాళ్లు సరిచూచుకుంటూ దక్షిణంగా పోయారు.

చల్లనిగాలి వీచింది. అస్పష్ట మధురగీతము వినబడింది. కొంత అరణ్యాము దాటగానే, ఎట్టఎదుట కృష్ణానది.

డాగిలో నవాబుసైన్యాలశిబిరాలు కనపడ్డాయి. డేరాలు ఆ చీకట్లో తెల్లని గోడలులా ఉన్నవి. భయపడుతూ చుట్టుదార్లుచుట్టి నడుస్తూ కృష్ణఒడ్డుకు వారిద్దరూ చేరారు.

నీరసము కమ్ముకుంటున్నకొలది, ఆయాసమెక్కువైన కొలది వసుపాలుడికి ధైర్యము, ఆనందము ఇనుమడిస్తున్నాయి

ఇక కృష్ణ ఎల్లాగు దాటడం? అక్కడ కృష్ణఒడ్డు రాళ్ళతోక త్రిరిగట్టు మలుపుతిరిగి ఉన్నది. అవతల అస్పష్టంగా ఇసకఒడ్డూ, గుట్టలూ కనపడుతూన్నవి. నెమ్మదిగా ఆ ఒడ్డునుండి నీటిమట్టానికి దిగడానికి వారిద్దరు ప్రయత్నంచేసే సమయంలో ఆ చీకట్లోనుండి ఒక పిశాచధ్వని, "ఎవరువారు? అక్కడే కదలకుండా ఆగండి" అని వినవచ్చింది ఇద్దరూ నిశ్చేష్టులై అలాగే నిలుచుండిపోయారు. ఇంతలో ఎవరో చెకుముకి వెలిగించి

కాగడా ముట్టించారు. నవాబు సైనికులు వీళ్ళదగ్గిరకువచ్చి వీరిరువురనూ ఎగాదిగాచూచి వారిలో వారేదో సైగచేసు కున్నారు.

ఒకడు:—ఎవరు మీరు?

వసు:—మేము దారితప్పిపోయిన బాటసారులము.

రెండ:—ఇక్కడ ఎక్కడ దారితప్పిపోయారు?

బాలిక:—మువ్వమట్టిగ్రామంనుంచి గద్వాలపోతూ ఉంటిమి. ఇక్కడికి నాలుగుమైళ్ళలో దొంగలుకొట్టి దోచి నారు. మేము ఎవరికివారము చెదిరి పారిపోయాము. మాయిద్ద రం ఇలా పారిపోయి వచ్చాము.

ఒకడు:—అల్లా మిమ్మల్నిచూస్తే మాకీ సాలా అను మానంగావుంది. ఇక్డా కొలదిదూరంలో మా సైన్యం మకాం చేసింది. అక్డకి మీరిద్దరూ రావాలి.

వసుబాలుడు తన సిరియాలదేవికేసి పారచూశాడు. ఆ అమ్మాయి అతనివైపు తీక్షణమైన వీక్షణం పంపించింది. అతనిఒళ్ళు పొంగిపోయింది.

పారాఅతడు వాళ్ళిద్దరివైపు ఆ కాగడా వెలుతురులో పారచూశాడు. తుండులులా ఉన్నారు. కత్తులతో నల్లురూ! ఈలాంటిరాక్షసులతో తాను యుద్ధంచేయగలడా!

ఇంతలో అందులోఒకడు సిరియాలదేవి చేయిపట్టుకొని తనవైపు లాక్కున్నాడు. అమ్మాయి 'ఓయి!' అని అరచింది.

ఆ మరుసటిక్షణంలో ఒక్క సింహాపుగాండ్రుపెట్టి ఒక్క గంతులో వసుబాలుడు వానిమీదకురికి ఆ చేయిపట్టు కున్న సైనికునిపొట్టమీద తన్ని వానిచేతిలోకత్తి లాక్కు

న్నాడు. వాడు వెనక్కుపడి ఒక రాయితగిలి, చైతన్యరహితుడయ్యాడు. ఈ సంఘటన ఒక మెరుపులా జరిగింది.

రెండవవాడు బాగడా అవతలపారేసి కత్తిదూసి వసుబాలుడిమీదకు ఉరికాడు.

తరాలనుంచీ వసుబాలుడికుటుంబంలో ఉన్న శౌర్యం రాళ్ళు పెకలించుకొనివచ్చేనదిలా చిమ్ముకుంటూ వచ్చింది. తండ్రి మహావీరుడు. శివబాలరెడ్డిఖడ్గయుద్ధప్రావీణ్యము రాయలదేశంలో ప్రతివారిచేత పొగడ్త పొందింది. ఆ ప్రావీణ్యము వసుబాలునిఆత్మలో ఉంది. దేహంలో సమైక్యమై దాగిఉంది. నాలుగైదు పొడుపులు, అడ్డుకోతలు, వేటులు, మెలికలూ తళతళలాడినవి. ఆ సిపాయి తన డొక్కలోంచి చిమ్మేరక్తం చేత్తో అపుచేసుకుంటూ పడిపోయాడు.

ఆ బాలిక ఇదంతా చూస్తూనేఉంది. వసుబాలుడి సాహసంచూచి ఆశ్చర్యపడ్డది. ఆమెకు అపరిమిత సంతోషం కలిగింది. ఆమెకన్నులు నక్షత్రాలులా మిలమిలలాడినవి. పడివున్న సిపాయి లేవకుండా ఆమె అతనిపీకపైన కాలువైచి తొక్కిఉంచి, అతని నడుమును ధట్టీవేలాడు కైజారుతీసి, కదిలితే పొడిచివేయవలెనని ఉన్నది.

అతనికి స్పృహవచ్చి కదిలినాడు. బాలిక వెనక్కు తప్పుకొన్నది. వసుబాలుని మహోగ్రమూర్తినీ స్నేహితుని అవస్థా చూచి అతడు వసుబాలుడికి మోకరించాడు. వసుబాలుడు పారిపొమ్మని అతనికి సైగజేశాడు. ఆ భటుడు ఒక్క చిటికలో ఆ డొంకల్లో మాయమైపోయాడు.

వసుబాలుడికి ఉత్సాహం సడలింది. భయముకలిగి గజ గజలాడిపోయినాడు. తానెలా చంపగలిగా డొకమనుష్యుణ్ణి ? మాంస భోజనాదికాలు మానివేసినా తాను!

అతడు కూలబడి వణుకుతూ అప్పుడే ఎరుపులలము ఆ అస్తవ్యస్తసంధ్యలో లీనమైపోయేముఖం రెండుచేతులా మూసు కున్నాడు.

ఆబాలిక గబుక్కున బాకుపారవేసి వసుబాలుడి దగ్గ రకు గంతువేసి అతన్ని కౌగలించుకొని"మీరుచూపిన ధైర్యం, వీరత్వము, ఆయుధకుశలత అపరిమితమైన ఆనందాన్ని కలి గించినవి. మీకేమిభయం? మీరు శివబాలరెడ్డి కుమారులు గదా! ఒక్కమనుష్యుణ్ణి–విరోధిని– మనప్రాణాల్ని నిశ్చిం తగా నల్లిని చంపివేసినట్లు తీసివేయదలంచుకొన్నవాడిని చంపుట ఏమిదోషము?" అని సానందాశ్రునయనాలతో ఆతని ముఖం చూసింది. వసుబాలుడికి జీవితం ధన్యమనిపించింది. ఆ వెలుగు చీకట్లో చెదిరిపోయిన ముంగురులతో కాంతులను వెదజల్లే మోముతో సౌందర్యనిధులైన కన్నులతో తన్ను కౌగలించుకున్న బాలికనుచూచి వసుబాలుని పిరికితనం తెల్లవారుముందులా పటాపంచలైంది. అతడామెను ఒడిలోనికి తీసుకొని మూర్ధ మాఘ్రాణించి, "నువ్వు నన్ను ప్రేమిస్తు న్నావా?" అని చిన్న ప్రశ్నవేశాడు.

"నాకు మొదట ఇష్టంలేదు; కాని మిమ్మల్ని చూచిన కొద్దీ నాహృదయం సంపూర్ణంగా మీపాలయింది. అప్పటితో నా ఆత్మ నా సర్వస్వము తమలో లీనమైపోయింది."

వసుబాలుడిహృదయం రాగాలు పాడింది.

"అయితే పరపురుషుణ్ణి అనైనా ఎంచక నన్ను తాళి కోటలో..."

"మా నాయకుడు కొద్దివారాలక్రిందట మా నాయనగారికి రహస్యమైన అంచె పంపించాడు. అదిచూచి ఆయన గడియల కొద్ది అదే ఆలోచించుకున్నారు. ఒకరోజున ఆయన నన్ను మారువేషం వేసుకోమన్నారు; ఆయనా వేసుకున్నారు. ఇద్దరం బయలుదేరాము. బీజపురంలో నవాబుగారి మొహన్ ఖానాలో మీదగ్గరకువచ్చాం. ఒక బుధవారం ఒక ముసలి తురకనవాబు ఆయనకుమారుడూ రాలేదూ?"

"ఆ యిద్దరు మీరా! నిజంగా!" ఆ బాలికను తన హృదయానికి ఇంకా అదుముకున్నాడు.

"మేము బయటికి వెళ్ళిపోయినతరువాత మా నాయన గారు నన్నుచూసి "అమ్మాయీ అరవిందా, ఆ అబ్బాయియే నీ భర్త; అది శ్రీ శ్రీ మనచక్రవర్తి ఆజ్ఞ సుమా!" అన్నారు.

వసుబాలుడు ఆశ్చర్యంచేత అనిమిషుడయ్యాడు. "ఏమిటి! నీపేరు అరవిందా! ఎంతమనోహరనామం. అరవింద! అరవింద! ఈ నామమే నాబ్రతుకు పరమావధిని నాకు ప్రత్యక్షంజేయ గలదా?" అని అతడు పులకరించిపోయినాడు. అతనికి వేయి ఏనుగుల బలం వచ్చింది.

తెల్లవారిపోతూన్నది. మంచువిడిపోయింది. ప్రకృతి అంత తూర్యారావములు పొందింది.

వసుబాలుడు అరవిందాదేవిచేయిబట్టుకొని నెమ్మదిగా కృష్ణ దాటించడం ప్రారంభించాడు. కొంతదూరం పోయే టప్పటికి లోతుఅయింది. వసుబాలుడికి ఈత రాదు. మళ్ళీ

వెనక్కు వచ్చాడు. ఒడ్డున ఉన్న పడిపోయిన రెండు చెట్లను కష్టపడి కృష్ణలోనికి తోశారు. ఇద్దరూ పట్టుకొని నెమ్మదిగా కాళ్ళు కొట్టుకుంటూ నదిలోనికి లోతుల్లోకి తేలిపోయారు.

ఆ ప్రవాహానికి చాలా దిగువను గట్టు ఎక్కారు. ఎండ వచ్చింది. దంతధావనాదులు చేసుకుని రాయచూరు ఎటు వుందో అని కృష్ణానదీతీరం వెంబడే నడక సాగించారు. వసుబాలుడు తలకు చుట్టుకున్న పైకండువా తడువలేదు. కాబట్టి అది చీర విడుచుకొస కట్టుకొమ్మని అరవిందాదేవికి ఇచ్చాడు.

ఆమె పునహా పట్టుచీర పాముకుబుసంలాంటిది. ఆ ఎండలో ఒక అరగంటకే ఆరిపోయింది. ఆరిపోయిన బట్టలు కట్టుకొని ఇద్దరూ దారి సాగించారు. ఆకలి! ప్రొద్దెక్కినకొద్దీ ఆకలి ఎక్కువ అయింది.

అలాగే వెడుతూ ఉండగా నెమ్మది నెమ్మదిగా ఫిరంగుల చప్పుడు వినవచ్చింది. పెద్ద కల్లోలము, హోరు. వీళ్లు నెమ్మదిగా ఒక గుట్ట ఎక్కారు. ఎదుటనుండు సైన్యాలు హోరాహోరీ పోరుతున్నారు. రెండుకోసులు వ్యాపించివున్నవి ఆసైన్యాలు. బందూకులు తోపుఖానాలు చెవులపుటాలను బద్దలుకొడుతున్నవి. అతిపారవశ్యంగా కించిత్తు భయంతో చూస్తూ నిలుచుండిపోయాడు వసుబాలుడు. అరవింద ఆకలి, బడలిక, ఆయాసం వల్ల ఒడలిపోయిన పువ్వులా నేల వాలిపోయింది. వసుబాలుడు చూచి, 'అమ్మయ్యో' అస ఆ బాలికను ఎత్తుకొని నెమ్మదిగా ఆ గుట్ట దిగాడు. "అవతలసైన్యం రాయలసైన్యం అయి వుంటుంది. అక్కడకు ఎలాగైనా చేరుకుంటిమా మా ప్రాణాలు

(శ్రీ)కాకుళం

మావి" అని అనుకుంటూ వసుబాలుడు ఆవైపు ఆ చెట్ల చాటునుండి వెళుతూఉన్నాడు.

అతని హృదయానికి పసిపాపలా హత్తుకుపోయిన ఆబాలిక ఆతని మొగం చూచి "ఈ సమయంలో నేను బ్రతుకుతానని తోచదు, నన్ను వదలి మీరు వెళ్ళిపొండి" అన్నది.

వసుబాలుడు భయపడి కోపంతో "నేనా నిన్ను వదలడం? పెన్నిధిదొరికిన పేదలా వున్నాను. పాలసముద్రంలో లక్ష్మి విష్ణువుకు దొరికినట్లు నాకు దొరికినావు. నా ప్రాణం అంతా నీలోనే వుంది. నువ్వులేని ఉత్తరక్షణంలో శివబాల రెడ్డి పుత్రుడులేని తండ్రి—!!"

ఆబాలిక నవ్వుతో అతనినోరు మూసివేసింది.

"అవతలిది శ్రీ చక్రవర్తి సైన్యం. మనం ఎల్లాగో అక్కడికి పోవాలె. నాకు ఏమీ ఓపిక లేదు. కాబట్టి మీరు నన్ను దింపండి. కొంతదూరం నడవగలను. అలా నడవలేనప్పుడు మీరు నన్ను......ముఖ్యంగా ఈ రెండు వస్తువులు మీదగ్గర ఉంచండి: ఇది శ్రీ చక్రవర్తి రహస్యముద్రిక. ఇది మీరు మాకు అమరాబాదు పంపిన బేగిరావు ఉత్తరం" అని నవ్వుతూ యిచ్చింది. "ఎందుకూ ఈ ఉత్తరం" అని చిరునవ్వుతో వసుబాలుడు ఆవుత్తరం చూసుకున్నాడు. అచ్చంగా తనవ్రాతే!

"ఈ ఉత్తరం ఎందుకు దాచుకోటం??"...

"ఆఉత్తరమే అతి ముఖ్యమైంది. ఒకవేళ మీరు వొఖరే మాట్లాడేస్థితిలో వుంటే అప్పాజీవారికి ఈ వుత్తరం యివ్వండి!!"

"ఈ వుత్తరం ఈ ముద్రిక ఎలా దాచావు దేవీ! ఆ సరదారు ఒక స్త్రీచేత పరీక్షచేయించాడుకదా!?"

"వేగులవారిలో శ్రీ చక్రవర్తి వేగులవారికి సరిపోయిన వాళ్ళు భారతఖండంలో లేరు! ఆ రెండున్నూ నా తలముడిలో దాచుకున్నా. దేహ మంతా వెదకిన మనిషి తలకట్టు వెతక లేదుసుమండీ!"

వసుబాలుడు ఈ నాలుగుదినాల్నుంచి కవులుకూడా ఎరగని కొత్తసంగతులు నేర్చుకోడమనే ఆశ్చర్యంలో పడి వున్నాడు.

ఆ రెండువస్తువులున్నూ వసుబాలుడు నడుముకు కట్టు కట్టుకుని బట్టలు సద్దుకున్నాడో లేదో విరిగిపడ్డ ఒక కొండ ప్రవాహంలా గుఱ్ఱపుసైన్యం పారిపోతూ ఆదారిని వచ్చింది. అనేకమంది గాయాలుతగిలి వగురుస్తూఉన్నారు. వారిగుఱ్ఱాలు రక్తాలు కారుస్తున్నవి. వారికవచాలు ముక్కలైపోయి వున్నవి. విరిగినకత్తులు, ముక్కలైన కాళ్ళతో ప్రాణాలకోసం పరుగెత్తుకుపోయి వచ్చారు. వాళ్ళు మనవారిని చూచారు. కొందరురౌతులు ఓపిక లేకపోయినా గుర్రాలను వీళ్ళమీదికి తిప్పారు. వసుబాలుడు అరవిందాదేవిని వెనక్కుతోసి, కత్తి లాగి ఝుళిపించి, జేవురించిన మొగంతో హృదయంలో ఏమూలలోనూ లేనిభయంతో నిలుచున్నాడు. గుఱ్ఱాలు సకిలిస్తుండగా నలుగురు రౌతులు నాలుగువైపులా వచ్చారు. అరవింద కూర్చున్నది. ఆ దినాన వసుబాలుడు దెబ్బతగిలిన సింహములా పోరాడు. దెబ్బలు తిన్నాడు; రక్తధారల ఎరుపుతో ఉదయభానుబింబం అయ్యాడు. కొనఊపిరి వున్నంతసేపు

ఏటువేటుకు తప్పుకోడం; పోడుపుపోడుపుకు వంగడం అల
యుద్ధంచేసి వేటకుక్కలముందర కొమ్ములజింకలా, పెద్దపులు
మధ్య వృషభరాజులా, తమదగ్గిరకు వాళ్ళని రానీయకుండ
యుద్ధంచేశాడు.

చేతిలోకత్తి యెగిరిపోయింది: నెత్తిమీద బలమైన
గాయం తగిలింది. కళ్ళలో మెరుపులుకమ్మి గిఱ్ఱున తిరిగిపోయి
గబుక్కున చైతన్యంవదలి పడిపోయాడు.

అరవింద ఛంగున ముందుకు ఉరికింది! దాచివుంచుకున్న
బాకుతీసింది. నాలుగు దెబ్బలు తిన్నది. ఒకడి గుఱ్ఱాన్ని పొడిచి
వేసింది; మహాశక్తి అయిపోయింది అరవిందాదేవి. నాలుగు
క్షణాలు జరిగినవి.

ఇంతలో ఢక్కలచప్పుడు, సింహనాదాలు వినబడ్డవి.
రాయలుగుఱ్ఱపుదళం కాబోలు విల్లునుంచివచ్చే బాణంలా
వచ్చింది. దానితో చెల్లాచెదరై పారిపోయారు ఆ బీజపూరు
రౌతులు. అందులోఒకడు కసిగొని, గుఱ్ఱంపైనుంచే వంగి,
తూలిపడిపోతూవున్న అరవిందాదేవిని ఒక్క అదటున మీదికి
లాక్కొని పారిపోయాడు.

ఆ వచ్చిన రౌతు లది చూశారు. వాళ్ళవెనక అమిత
వేగంగావచ్చిన సైన్యంయావత్తూ ఉడాయించారు. కాని
నాయకుడుపక్కనున్న రౌతుకి "ఇప్పుడుజరిగిన ఆ అధర్మయుద్ధ
ములో ఒకవ్యక్తి పడిపోయి వున్నట్టు వున్నాడు: చచ్చినాడో
బ్రతికివున్నాడో చూచిరా—కొనఊపిరి వుంటే నెమ్మదిగా నీ
దగ్గిరమందులు ఇచ్చి మన శిబిరానికి తీసుకుపో" అని ఆజ్ఞ
యిచ్చాడు. అతడు వెనుతిరిగి మన వసుబాలుడు పడివున్న

వలానికి వచ్చాడు నాడి చూశాడు. "ఊఁ!" అని తల ఊపు తున్నాడు. మందులసంచిలోవున్న ఒక చిన్నమాత్రః తీసి పళ్లు బిగిసిపోయివున్న వసుబాలుడినోరు బలంతో విడదీసి ఆ మాత్ర వేశాడు. దానితో వసుబాలుడు ఒక్కనిమేషంలో మూలగడం ప్రారంభించాడు.

9

వసుబాలుడికి మెలకువవచ్చేటప్పటికి ఒకగుడారంలో వున్నాడు. మంచి పరుపులు, దిండ్లు నులకమంచంమీద పరిచి వుండగా, అందుమీద పడుకొనివున్నాడు. గబుక్కున లేవ బోగా అక్కడేవున్న ఒకాయన వద్దని వెనక్కుపడుకోపెట్టాడు.

వసు:—నే నెక్కడున్నాను?

అతడు:—శ్రీ విద్యానగరాధీశ శ్రీ శ్రీ మూరురాయర గండ కృష్ణరాయసార్వభౌముని శిబిరంలో వున్నావు.

వసుబాలుడు ఆశ్చర్యం తో మళ్ళీ లేవబోయాడు. నెమ్మదిగా చిరునవ్వు నవ్వుతూ ఆ వ్యక్తి వసుబాలుణ్ని వెనక్కు పడుకోబెట్టాడు.

వసుబాలుడు:—ఒక బాలిక వుండాలి.

"ఆమె క్షేమంగా వున్నదిలెండి"

వసుబాలుడికి అమ్మయ్యా అనిపించింది.

అతడు:—ఈ దినానికి నువ్వు కదలకూడదు. గాయాలు చాలా తగిలాయి. అందుకని నా ప్రార్థన.

వసు:—అదంతా నాకు తెలియదండీ! నేను ఇప్పుడు

తత్క్షణం అప్పాజీవారిదగ్గరకు పోవాలి. నేను వారికి అతి ముఖ్యమైనటువంటి వేగు యివ్వాలి.

అతను:—శేవు యివ్వకూడదూ?

వసు:—ఇప్పుడు జరిగే యుద్ధంప్రాముఖ్యం మీకు తెలుసునా?

అతడు:—నేను వైద్యుణ్నయ్యా!

వసు:—వైద్యులకికూడా ఎందుకు యుద్ధం చేతకాకూడదూ? కవులుఅందరూ ఆ యుద్ధం చేయవలసిందేకదా?

అతడు:—నిజం. నేను నరసింహదేవరాయసార్వభౌముల దగ్గర సేనానాయకత్వం చేశాను.

వసు:—అమ్మయ్యా! అట్లాయితే సరే, మీకు నమస్కారము! నాకు ఇప్పుడు బలంవచ్చే మందు యివ్వండి; నేను అప్పాజీవారి శిబిరానికి పోతాను.

ఫిరంగులమోత వినబడుతూనేఉంది. ఆ వ్యక్తి మారు మాట్లాడకుండా తన మందులపెట్టెలోంచి ఒకబుడ్డి తీశాడు.

"ఇందులో ఒక మందువుంది ఒక చుక్క అమృతంతో రెండు గడియలదాకా మనిషి యుద్ధం చేయగలడు. ఏనుగును ఎత్తగలడు."

వసుబాలుడు సరే అన్నాడు ఆ చుక్క త్రాగినాడు. అతని దేహంలో ఒక శక్తిప్రవాహం అతివేగంతో ప్రవేశించి కొండను పిండికొట్టగలనన్నబలం వచ్చినట్లయింది. లేచాడు. ఆవైద్యుడు పైనవున్న సేవకునికి ఆజ్ఞయివ్వగానే అతడు గుఱ్ఱం ఒకటి తీసుకువచ్చి నిల్చున్నాడు. వసుబాలుడు ఆ గుఱ్ఱం ఎక్కాడు. ఇంకో రౌతు సిద్ధంగాఉన్నాడు. అతడు ముందూ,

వసుబాలుడు వెనకగా మహాపట్నంలాఉన్న శిబిరంలో ఆ గుడారాల వీధుల్లోంచి వెళ్ళివెళ్ళి అనేకమంది రౌతులు బలమైన పదాతులు కావలికాస్తూ పట్టుజల్తారు ముత్యాలతో అలంకరింపబడి కుబేరమందిరంలావున్న గుడారందగ్గరకువెళ్ళినారు. ఆ పక్కనే ఆడంబరరహితంగా సౌభాగ్యముచూపిస్తూవున్న గుడారంగుమ్మందగ్గిర ఆగినాడు.

దారిలో వసుబాలుణ్ణి అనేకమంది రౌతులు ఆపినారు. కాని ముందుపోయే అశ్వికుడు ఏదో జవాబుగా చెప్పగా పోనిస్తూ ఉండేవారు.

పై గుడారందగ్గరకు వెళ్ళి గుర్రాలుదిగారు. అక్కడ ఉన్న ద్వారపాలకుడు లోపలికి పోయేందుకు గురుతు యివ్వమన్నాడు. వసుబాలుడు 'ఒక ముఖ్యకార్యంమీద శ్రీ సార్వభౌముని సేవకుడు వచ్చా'డని చెప్పుమన్నాడు. ద్వారపాలకుడు వనికిరాదన్నాడు. వసుబాలుడికి కోపంవచ్చింది. "చాలా ముఖ్యవిషయం, అందుమీద అంతా ఆధారపడి ఉందయ్యా!" అన్నాడు. ద్వారపాలకుడు లాభంలేదని తలఊపినాడు.

వసుబాలుడు గుఱ్ఱంయెక్కి బయలుదేరినప్పటినుంచి తాను మహమ్మదీయులతో పోరినవిధం, తనకు స్పృహతప్పిన విషయం అంతా జ్ఞాపకంవచ్చింది. తనకు శ్రీదేవి అరవిందాదేవి ఏమయిపోయింది? సురక్షితంగా ఉందంటే! ఎక్కడ ఉన్నది? ఆ వైద్యుణ్ణి ఇంకా తప్పీళ్లు అడగవలసిందే కాని ఆ దేవిఆజ్ఞ శిరసావహించేగా, తాను ఈ వేగు శ్రీ అప్పాజీవారికి తెలియజేయడానికివచ్చింది. అదిజ్ఞాపకం వచ్చింది. ఆ వేగిరావు

ఉత్తరంతోపాటు ఆమె శ్రీ సార్వభౌముని రహస్యముద్రిక యిచ్చింది: అది పనికిదాదా?

"ఓ ద్వారపాలకుడా? ఈ గుర్తుచూసి నీ యిష్టము వచ్చినట్లు చెయ్యి" అని వసుబాలుడు తన దేహాన భద్రపరచుకొన్న ఆ ముద్రిక చూపించాడు. ఆ ద్వారపాలకుడు ఒంగి నమస్కారముచేసి, తక్షణమే లోపలికిపోయి వచ్చి, "శ్రీ అప్పాజీ ప్రభువు మీ రాకకోసం చూస్తున్నారు" అని అన్నాడు.

వసుబాలుడు లోనికిపోయాడు. విజయనగర సామ్రాజ్యం దేదీప్యమానంగా మిట్టమధ్యాహ్న సూర్యుడులా వెలిగేటట్టుచేసిన శ్రీ సాళువ తిమ్మరుసు మహామంత్రివారు వరుపులపై అధివసించి, ఏవో పత్రాలు తిరగవేస్తున్నారు.

వసుబాలుడు ఆ వృద్ధునకు వీరనమస్కారంచేసి నుంచున్నాడు. తిమ్మరుసు తలయెత్తకుండా "ఏ వేగువాడవయ్యా? నీ ముఖం మాకు పరిచయస్మృతి తెస్తున్నదే" అని ప్రశ్నించారు.

"ప్రభూ, నేను వేగుసైన్యంలో లేను. ఈ ఉత్తరం తమకు అందజేయవలసిందిగా ఒక బాలిక—అరవిందాదేవి—పిత్రాపనాయనింగారి కొమార్తె ఇచ్చింది" అని వసుబాలుడా ఉత్తరం పట్టుకొన్నాడు.

అప్పాజీ వెంటనే తలయెత్తి, అతి ఆనందంతో "ఎవడురా అక్కడ?" అని కేకవేయగానే ద్వారపాలకుడు పరువిడివచ్చాడు. లేచి వసుబాలుడిదగ్గిరనుండి ఆ ఉత్తరం అందిపుచ్చుకొని "శ్రీ తిమ్మనసాయనింవారిని, శ్రీ వేగేశిన

అనంత మల్లవర మహారాజులను సార్వభౌముని గుడారానికి రావసిందిగా చెప్పు'' అని ఆజ్ఞఇచ్చి, వాడుపోగానే వసుబాలుణ్ణి చూచి, ''అబ్బాయీ! ఈ విషయం అంతా గమనిస్తే నువ్వు ఎన్నో కష్టాలకు ఓర్చి, ఈ ప్రాణప్రదమైన లేఖ పట్టుకువచ్చినట్లు కనబడుతోంది. నువ్వు ఎవరివో నాకు స్పష్టమౌతున్నది. శ్రీ చక్రవర్తికడ నీ చరిత్ర చెప్పాకుందువుగాని రా!'' అని అనునయిస్తూ చిరునవ్వునవ్వుకుంటూ వసుబాలుని మోము పరిశీలిస్తూ రెండుసార్లు అటునిటు తిరిగి, గుడారం దాటి సార్వభౌముని శిబిరంవైపుకు నడుస్తున్నాడు. దారిలో సైనికులు, దళవాయిలు, చమూపతులు అంతా వీరనమస్కారాలు చేస్తున్నారు. అవి అందుకుంటూ చిరునవ్వు నవ్వుతూ ఆశీర్వదిస్తూ సార్వభౌముని బంగారపు సరిగవనిచేసిన పట్టుశిబిరాలను సమీపించారు.

అప్పాజీగారిని చూడగానే, సార్వభౌముని అంగరక్షకులు ఎదురై ''మహాప్రభువులు సభాశిబిరంలో వేంచేసి ఉన్నారు'' అని మనవిచేశారు. అప్పాజీవారు సభామందిరానకు వసుబాలుని తీసుకుపోయారు. సార్వభౌముని చక్రరక్షకులు, ద్వారపాలకులు, చారులు అందరు వంగి అప్పాజీకి నమస్కారాలు చేశారు.

అప్పాజీవారు రావడం చూడగానే పారిపార్శ్వకుడొకడు తలవాల్చి సభామందిరశిబిరంలోకిపోయి ''జయ జయ జయ !!! మహారాజాధిరాజా!'' అని గుమ్మందగ్గిర మోకరించి, శ్రీ అప్పాజీవారు వస్తున్నారు.'' అని మనవిచేసుకొన్నాడు. సార్వభౌములు వెంటనే పీఠికనుంచిదిగి, గుమ్మందగ్గిరకు ఎదురు

వచ్చి, అప్పాజీవారికి నమస్కరించి, వారిచ్చిన ఆశీర్వచనా లందుకొని, అప్పాజీవారిచేయిపట్టుకొని వారిని మంత్ర్యాసనం అధివసింపజేసి తాము వెళ్ళి తను సింహాసనం అధివసించారు.

ఇంతలో వసుబాలుడు లోనికిరాగా అప్పాజీ కోరిక తెలియజేశారు. వసుబాలుడు లోనికి ప్రవేశించి వెంటనే సార్వభౌములయెదుట మోకరించాడు.

సార్వభౌములు అప్పాజీవంకచూచి "నాయనగారు! ఎవ రీ బాలుడు?" అని ప్రశ్నించారు.

"మహాప్రభూ! అతిముఖ్యమైనవేగు కొనవచ్చాడు. తమ్మన్ననాయకులవారూ అనంతమల్లవర ప్రభువులూ వస్తున్నారు."

అప్పాజీ వసుబాలుణ్ణి ఒక ఆసనం అధివసింప తలంవకించి సంజ్ఞచేసినారు.

ఇంతలో తమ్మన్ననాయకులూ అనంతవరమల్లప్రభువులు వచ్చి ప్రభువుకు వీరనమస్కారాలుచేసి అనుమతిసంజ్ఞవలన ఆసనాలు అధివసించారు.

అప్పాజీ అరవిందఉత్తరం తమ్మన్ననాయకులకు ద్వారపాలకునిచే అందిచ్చినారు.

తమ్మన్న:—ఈ ఉత్తరం ఏమిటి మహామంత్రీ?

అప్పాజీ:—అరవింద ఉత్తరం.

తమ్మన్న:—"వచ్చిందీ! వచ్చిందా! అమ్మయ్యా! ఇంక రాదని నిస్పృహచేసుకున్నాము మా వేగు వారందరమూ. ఇంక రాయచూరు రెండు నిముషాలలో! ఏదీ! ఎవరక్కడ?

నీళ్ళతో బిందె - చిన్నది" అని అంటూ లేచి "మహాప్రభూ! పద్మినీ
పత్రితాపనాయకులవారి అమ్మాయి అరవింద రాయచూరు
రహస్యాలు పంపిందని విన్నవించుకుంటున్నాను" సంతోషంతో
మనవిచేశారు.

ఇంతలో నీళ్ళబిందె వచ్చింది. వెంటనే తమ్మన్ననాయ
కులు ఒక బరిణె తన సంచికట్టులోనుండి తీసి అందులోనుండి
పొడుమును కొంత ఆ బిందెలో వేసినారు. దౌవారికుడు ఆ
నీళ్లు కలపగానే ఆ ఉత్తరం అందులో వేసినాడు. "సిరియాల
దేవిని పంపండి." అని వసుబాలుడు రాసినట్లున్న ఉత్తరపు
అక్షరాలన్నీ మాయమైపోయినవి.

వెంటనే తమ్మన్న నాయకులా ఉత్తరం నీళ్ళలోనుంచి
తీసి ఇంకొక బరిణెలోఉన్న హారతికర్పూరముతీసి, చెకుముకి
వెలిగించి మందుదూది మండించి, ఆ మంటలో కర్పూరము
వెలిగించి ఆ కాగితాన్ని ఆ పొగలో ఉంచినారు.

మంత్రింలా ఆ పొగలో ఆ పెద్ద పత్రంమీద గీతలు
అక్షరాలు చీమలబారులులాంటివి కొత్తవివచ్చి ప్రత్యక్షమైనవి.

ఆ ఉత్తరం మెత్తటిబట్టతో అద్ది, తమ్మన్ననాయకులు
సవినయంగా సార్వభౌములకడకు కొనిపోయి, సింహాసనం
దగ్గిర పీఠంపై ఉంచినారు.

అప్పాజీ, అనంతమల్లవరప్రభువులు, తమ్మన్ననాయ
కులు, సార్వభౌములు ఆ పత్రం చూస్తున్నారు. "ఇదిగోఇక్కడ
అగడ్త లోతు తక్కువ. ఇక్కడ గోడ అవుడు. ఇక్కడ రక్షక
సైన్యం ఎక్కువఉంది. ఇక్కడ ఫిరంగులు బలమైనవి. ఇక్కడ
ఫిరంగులు పాతవి. ఈ వైపున మనవారు సిద్ధంగాఉన్నారు."

అని తమ్మన్న నాయకులు మనవిచేస్తుంటే, తక్కినవారు వింటూంటే, సార్వభౌములు దీక్షగా గమనిస్తున్నారు.

సార్వభౌముడు చిరునవ్వు నవ్వుతూ వసుబాలుణ్ణి దగ్గరకు రమ్మన్నారు. వసుబాలుడు దగ్గరకువెళ్ళి ఆసనంసమీపాన నిలబడ్డాడు.

"నీ చరిత్ర చెప్పు."

వసుబాలుడు చక్రవర్తిఆజ్ఞకాగానే ఆ జలతారుగుడారం, ఆ మణిదీపంబుడ్ల మిరుమిట్లు, పట్టుపరుపులు, కాశీరత్న కంబళ్లు, పట్టుకలంకారీ తెరలు, ముత్యాలజాలర్లు — అన్నీ మరచిపోయాడు. కవీ, భావోన్మాదీ, ప్రేమపూర్ణ యికజీవీ, ఆనందాత్ముడూ అయిపోయి మొదటినుంచి చరిత్ర పూసగుచ్చినట్లు ఏకరువుపెట్టినాడు.

అతనికథతో అందరూ తన్మయత్వం పొందినారు. సార్వభౌముని ముదము, అప్పాజీగారి సంతోషముకన్న తమ్మన్న నాయకులు పొందిన ఆనందము అపరిమితము. ఒకసారిసార్వభౌముని చెవులో రహస్యంచెప్పి పంపించాడు.

"ఏమిటీ,నువ్వు శివబాలరెడ్డినాయకుల కుమారుడవా!" అని సార్వభౌములు ఆశ్చర్యం వెలిబుచ్చినారు.

"పెద్దన్నగారిశిష్యుడవా!" అని తిమ్మరుసు తలపంకించాడు.

"పాతశిల్పం నేర్చుకునేందుకు బీజపురం వెళ్లావా!"అని మల్లవరప్రభువు చిత్రం అయిపోయాడు.

తమ్మన్ననాయకులు మాట్లాడనేలేదు. వసుబాలునికథ పూర్తిఅయింది. అతడు చక్రవర్తియెదుట మోకరించి, 'మహా

రాజాధిరాజా! నేను ఆ బాలికను... ఆమె ఇప్పుడు ఎక్కడ ఉన్నది? ఆమెకు ఆపద లేదుగదా? ఆమెచరిత్ర ఏమిటి? నాకు తెలియజేయ ప్రార్థించుచున్నాను" అన్నాడు.

సార్వభౌముడు చిరునవ్వుతో వసుబాలుణ్ణి దగ్గరకు రమ్మని తనమెళ్లో ఉన్న దివ్యమణిహారము ఒకటితీసి అతని మెళ్ళోవేసి, తలనిమిరి— 'కవివిన్నీ వీరుడవున్నూ అయి నీచక్రవర్తికి సహాయంచేసుకో!' అని 'పెద్దనామాత్యులకు కబురు పంపవలసింది' అన్నారు.

ఒక ద్వారపాలకుడు వేగంగా పోయినాడు. వసుబాలుడు భూలోకంలో లేడు. ఇదివరకు చక్రవర్తిని దూరంగా చూడడమే! ఆయనతో మాట్లాడలేదు. ఆయన తలనిమిరినప్పుడు శ్రీ ఆదివిష్ణువు ఆశీర్వదించినట్లయింది. జన్మసాఫల్యం అయింది అనుకున్నాడు వసుబాలుడు.

ఇంతలో ఒకపక్కనుంచి పెద్దనామాత్యులు, ఒకపక్కనుంచి శివబాలరెడ్డి నాయకులు చక్కావచ్చి సార్వభౌమునికి నమస్కారములుచేసి, ఆసనాలు అధివసించారు.

వసుబాలుడు సంభ్రమంగా లేచి గురువుగారికి మోకరించి నమస్కరించాడు. ఆయన లేవదీసి, "ఏమి చిక్కావు, గట్టితనం దాల్చావు. ఈ గాయాలు, ఈ కట్లు ఏమిటి?" అని అన్నాడు.

వసుబాలుడు తండ్రికి మోకరించినాడు. అతడు కుమారుని యెత్తి మూర్ధ మాఘ్రాణించాడు. కళ్ళ నీళ్ళుతిరుగుతూ ఉండగా, గొంతులో డగ్గుత్తిక పడుతూ ఉండగా కుమారుణ్ణి

గట్టిగా కౌగలించుకున్నాడు. అక్కడఉన్న అందరకు కళ్ళల్లో నీళ్లు తిరిగినవి.

అప్పాజీ:—శివబాలరెడ్డివర్యా! నీ కుమారుడు తన సార్వభౌమునికి, విజయనగరం సామ్రాజ్యానికి తీరరాని ఉపకారం జేసినాడు. శ్రీ సార్వభౌములు అతనికి నూకపాలెం జాగీరు దయచేయుచున్నారు." అని అప్పుడే చక్రవర్తి స్వహస్తనామాంకితమైన ముద్రి వేయగానే ఆ పత్రము పుచ్చుకొని వసుబాలుడికి యిచ్చినారు.

ఇంతలో ప్రతాపనాయులు ఒక బాలికను మేలిముసుగులో కొనివచ్చినారు. అందరూ ప్రతాపనాయకుణ్ణి బహూకరించారు. వసుబాలుడిగుండెలు కొట్టుకున్నవి. అతనికి దివ్యగీతానాదములు వినిపించినవి. వేయూరు అపరిమిత సుగంధములు వీచినట్లయినది.

అప్పాజీ:—ప్రతాపనాయకా! నువ్వు నీ సార్వభౌములకు చేసే సేవ అపరిమితము. నీ కుమార్తె ఎవ్వరికిన్నీ సాధ్యము గాని రహస్యభేదనాలు నీ సహాయంతో చేసి అత్యుత్కృష్టమైన సేవ చేసింది. ఆమెకు శ్రీ సార్వభౌములు సూరదపాలెం జాగీరు పక్కవున్న వీరనపాలెం జాగిరు దయచేస్తూఉన్నారు. ఆ రెండు జాగీర్లు కృష్ణా తుంగభద్రల్లా ఉండుగాక!

సార్వభౌములు, మల్లవరప్రభువులు తమ్మన్న నాయకులు "తథాస్తు" అన్నారు.

అప్పాజీ సార్వభౌమునివంక చూచి అన్నాడు—"దేవా! ఈ తమ్మన్ననాయకులే ఈ నాటకానికి సూత్రధారులు. ఈలా వస్తుందనిఅనుకోలేదు. ఈ అమ్మాయిఅందం లోక

ప్రసిద్ధం. అమ్మాయిని వసుబాలుడికి యివ్వడానికి తన కుడిచెయ్యిఅయిన ప్రతాపనాయనికోర్కెతో ఆ బాలను ఏదో యుద్ధంలో దొంగలుకొట్టుకున్నట్లుగా ఏర్పాటుచేసి అతడు ఆమెను రక్షించేటట్లు చేయాలిసిందిగా ఆజ్ఞ పంపించారు. శివబాలుని కుమారునకు ప్రతాపునికుమార్తెను యిచ్చునట్లు శ్రీ దేవర ఆజ్ఞ ఇదివరకె పుచ్చుకున్నానుకదా! అని నేను పంపినాను. కాని ఇంతకూ జరిగినకథ వేరు. విరూపాక్షుడే వసుబాలుడికథ నడిపాడు.

10

రెండురోజులైన వెనుక వసుబాలుడు ప్రతాపనాయనింవారి శిబిరానికి పోయినాడు. అవరోధజనశిబిరాలు ప్రతి నాయకునిశిబిరానికి వెనకగా ఉంటాయి. అంతఃపురస్త్రీలు కనబడరు.

వసుబాలుడు ప్రతాపనాయనింవారి శిబిరానికి వెళ్ళగానే ద్వారపాలకులాతనికి నమస్కరించి, ఒక డేరాలోనికి తీసికొని వెళ్ళి అచ్చట అతనిని అధివసింపజేసినారు.

వసుబాలుడు అచ్చట ఉచితాసనంపై కూర్చుండి హృదయం మారుమోగుతుండగా ఒంటరిగా అన్నీ చూస్తూ ఉన్నాడు. ఆ డేరాలో అలంకారాలు, ఉన్న వస్తువులు ఒక బాలిక అలంకరించుకొనే మందిరంలో ఉన్నవానిలా ఉన్నాయి.

వివిధ సుగంధాలా డేరాలో బిసరిస్తున్నాయి. ఒకచో కొన్ని పట్టుచీరలున్నాయి. ఒకచోట జరీబుటావుపనిచేసిన పట్టురవిక లారవేయబడిఉన్నాయి. చందుగా పెట్టెలు, గుండ్రని తోలుపెట్టెలు, నగలపెట్టెలు ఉన్నవి. ఒకచోట సాలపత్రి గ్రంథపీఠిక లున్నాయి.

ఇంతలో ఒక ద్వారానికిఉన్న తెర ఒత్తిగించబడి, ఒక బాలిక లోనికివచ్చి, కలకలలాడుతూ ఉదయప్రాంగణారుణ ప్రత్యక్షమూర్తి ఉషాదేవిలా దివ్యకాసారమధ్య వికసిత సహస్రదళకమలపద్మినీదేవిలా చిరునవ్వుతో పోతపోసిన సౌందర్యరాశిలా అరవిందబాల నిలుచుంది.

ఒకే ఒక్క క్షణికమట్లా బాలిక నిలుచుండి "మీరేనా ప్రభూ!" అంటూ మెరుములా, సుగంధకల్లోలంలా, వేయి అనందాల సుడిగుండంలా వచ్చి వసుబాలుని ఒళ్లో వాలింది. వసుబాలుడు మైమరచాడు.

మొదటిసారి ప్రత్యక్షమైనప్పుడూ యీలాగే వచ్చింది. ఇంతలో ఆమె అతని తలవంచి గాఢంగా అతని పెదవులు ముద్దుగొన్నది.

ఒకరిగాయాలు ఒకరికి చూపించుకుంటూ, ఒకే ఆశ్లేషంలో విడిపోక ఒకరై, వారు మాటలు లేక అలా ఉండి పోయారు.

"అమ్మగారు మిమ్ము నా మందిరపుడేరాలో చూడ వచ్చునన్నారు. మీకు వార్త పంపాను సుమండీ. ఇక మీరు నన్ను కొన్నాళ్ళవరకూ చూడలేరు లెండి. ఆ దినాలు ఎల్లా

గడుపుకుంటారో ఓ తాయిలంగారు! నేను మాత్రం ఒకనిము షము ఒక కల్పంగా—"

"అట్టే దినాలు అక్కర్లేదులెండి ఓ చారిణీదేవిగారూ! అప్పాజీవారు పెట్టించిన ముహూర్తం వారంరోజులలో, ఇక్కడేలెండి ఒక మహాఉత్సవమని ప్రతాపరాయనింవారు వార్త పంపారు—ఎల్లుండి ప్రధానానికి వస్తున్నామని—ఇక —ఓ తాయిలంగారూ, ఏమంటారు?"

"ఏమంటారా?" అంటూ గబుక్కున లేచి ఆమె గుమ్మందగ్గరకు పరువిడింది. వసుశాలుడూ ఉరికి, ఆమెను గట్టిగా హృదయానికి అదుముకున్నాడు.

వారిద్దరూ ఆ తన్మయత్వాలో ఒకరిమోము నొకరు చూస్తూ, తమ తరువాయి కథారహస్యం చెప్పుకుంటూ ఉండి పోయారు.